

A decorative graphic on the right side of the page. It features three concentric blue circles of different sizes. Two thin blue lines originate from the top left and extend diagonally towards the circles. A large, partially visible blue circle is at the bottom right.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ-
ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΝΟΜΙΚΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»-ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

*ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :«Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ»*

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΙΟΥΛΜΠΑΞΙΩΤΗ
ΕΤΟΣ 2011-2012

~Φόρος Τιμής~

«.....Τρεμάμενη φωνή,

Σπαρακτική κραυγήΗρωική ψυχή μουστάσουαγάπα με
,δίδαξε με..... πάρε με μαζί σου στο Φώς , στον αιθέρα να νιώσω έστω
για λίγο Θεός

Περπατώντας στην δίνη της μάχης , που μονάχη αρκεί για να γίνεις
τραγούδι και ιστορία ...έτσι έφτασες σε μένα... ηρωική μου μορφή
στάσου..... αγαπά μεαγκάλιασε με..... μα και δίδαξε με»

~ Αφιερωμένο στους πεσόντες πολέμου και τους
αγωνιστές της ελευθερίας.....

-ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ-

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

<u>-1.α.ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....</u>	σελ. 6
<u>-1.β.ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....</u>	σελ.9
<u>1.1.ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ.....</u>	σελ.10
- 1.1.α. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.....	σελ.12
-1.1.β. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.....	σελ.12
-1.1.γ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	σελ. 13
-1.1.δ. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.....	σελ.14
<u>1.2. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ(1952 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ) & Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ</u>	
-1.2.α. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑ(1952-2002)	σελ.16
-1.2.β. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ –ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΟΚ &ΕΥΡΑΤΟΜ (1958).....	σελ.20
-1.2.γ. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ (1967)	σελ.22
-1.2.δ. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ (1991).....	σελ.23
-1.2.ε. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ (1997)	σελ.25
-1.2.ζ. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ (2001)	σελ.26
- 1.2.η. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ(2009)	σελ.27
-1.2.θ. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	σελ.31

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΣ

-2.2.Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....σελ.32	
-2.2.α. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....σελ.35	
-2.2.β. Ο ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....σελ.37	
-2.2.γ. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ.....σελ.43	
-2.2.δ.α. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ - 1950).....σελ.52	
-2.2.δ.β. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (1998).....σελ.54	
-α)Οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξέταση ατομικής προσφυγής.....σελ.54	
-β)Αποφάσεις ΕΔΔΑ.....σελ. 55	
-2.2.ε.ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ.....σελ.58	
-2.2.ζ. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ.....σελ.60	
-2.2.η.Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ.....σελ.66	

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

-3.1.Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

-3.1.α Τι είναι το Μνημόνιο και οι εφαρμοστικοί νόμοι.....σελ. 68	
-3.1.β Τα μέτρα που προβλέπονται.....σελ.68	

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1.ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΕ-ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΕΤΟΝΙΑΣ &ΤΟΥ ΔΕΚ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

-4.1.α. Η απόφαση του ΣΤΕ για το «ειδικό τέλος ακινήτων» της ΔΕΗ.....σελ.70	
---	--

-4.1.β. Η απόφαση του ΣΤΕ για το πρώτο μνημόνιο.....	σελ.71
-4.1.γ. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λετονίας για τα μέτρα του ΔΝΤ.....	σελ. 72
-4.1.δ. Η νομολογία του ΔΕΚ & η σημασία της για τα κοινωνικά δικαιώματα.....	σελ.73
-α)Υπόθεση Viking.....	σελ.73
- β)Υπόθεση Laval.....	σελ.74

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

-5.1. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ.....	σελ.75
--	--------

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

-6.1.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σελ.82
------------------------	--------

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ</u>	σελ.85
--	--------

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.α. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια και τα συμπεράσματα που θα προκύψουν. Αρχικά αναφέρεται αναλυτικά στην δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την δόμηση και τις αρμοδιότητες των οργάνων της καθώς και στις αρχικές και μεταγενέστερες Συνθήκες που διαμόρφωσαν την Κοινοτική πραγματικότητα με την δομή που γνωρίζουμε σήμερα. Η λεπτομερή ανάλυση των οργάνων στο πρώτο μέρος έχει ως στόχο να αναδείξει τον εκτενή αυτό-έλεγχο που πραγματοποιείται στο εσωτερικό της Ένωσης με την ύπαρξη πολλών οργάνων με συγκεκριμένες και ελεγκτικές, νομοθετικές, συμβουλευτικές ή δημοσιονομικές αρμοδιότητες. Τα Ευρωπαϊκά όργανα ελέγχουν όπως θα δούμε τόσο την ομαλή λειτουργία της Ένωσης η οποία βασίζεται στις ιδρυτικές Συνθήκες και τις Συνθήκες που ακολούθησαν, όσο και την ορθή δράση των Κρατών –μελών. Η δόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η παρουσία των οργάνων την καθιστούν περισσότερο δημοκρατική και διασφαλίζει με αυτόν τον τρόπο όλα τα Κράτη-μέλη. Παράλληλα οι Ευρωπαίοι πολίτες επιλέγουν τους εκπροσώπους τους στην Ευρώπη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέσω της διαδικασίας των Ευρωεκλογών και μπορούν με αυτόν τον τρόπο να συμμετέχουν ενεργά τα τεκταινόμενα που λαμβάνουν μέρος σε Κοινοτικό επίπεδο. Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες θα μας απασχολήσουν σε μεγάλο βαθμό καθώς αναδεικνύουν την γένεση, τους στόχους, το νομοθετικό πλαίσιο, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των Κρατών –μελών που συμμετέχουν στην Ένωση. Επί της ουσίας είναι η βάση πάνω στην οποία κινείται και εξελίσσεται η ενωμένη Ευρώπη. Η δημιουργία την κοινής αγοράς και της ενοποιημένης οικονομίας με την ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων και κεφαλαίων ήταν το αποτέλεσμα των συμφωνιών που επήλθαν από την δημιουργία ειδικών συμφωνιών-δηλαδή των Ιδρυτικών Συνθηκών (π.χ. ΕΟΚ) που διασφάλιζε και εξυπηρετούσε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Οι Συνθήκες ως εκ τούτου διαμόρφωσαν αυτό που ονομάζουμε «Ευρωπαϊκή οικονομία της αγοράς».

Το επόμενο κεφάλαιο που θα μας απασχολήσει αφορά στην γένεση, τον σχεδιασμό και την νομοθετική κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Αρχικά γίνεται λόγος για τα μοντέλα κοινωνικής πολιτικής

και της αρχής του Κράτους Πρόνοιας ενώ ακολουθεί η αναφορά στη προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων σε διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο.Θα σταθούμε περισσότερο στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων , τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη ,την ΕΣΔΑ και το ελληνικό Σύνταγμα αναφέροντας τα θεμελιώδη και κοινωνικά δικαιώματα που κατοχυρώνονται καθώς και τον βαθμό προστασίας που προσφέρουν στους φορείς κοινωνικών δικαιωμάτων . Η δυνατότητα του πολίτη να διεκδικήσει τα δικαιώματα του επεκτείνεται μέσω του ΕΔΔΑ σε σημαντικό βαθμό καθώς του δίνεται η δυνατότητα να στραφεί νομικά κατά του κράτους και να κερδίσει υποθέσεις για ζητήματα που σε εθνικό επίπεδο αποτελούν «ουτοπική» απαίτηση (π.χ. χρηστή διοίκηση).Παράλληλα θα αναφερθούμε στους προβληματισμούς που γεννώνται για την προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων σε θεωρητικό επίπεδο και τις στοχευόμενες δράσεις που έλαβαν μέρος στο εσωτερικό της Ένωσης.

Στο τρίτο μέρος θα αναφερθούμε την ελληνική πραγματικότητα διασαφηνίζοντας τι εστί Μνημόνιο και τι είναι οι εφαρμοστικοί νόμοι καθώς και τα μέτρα που συνοδεύουν τον μηχανισμό στήριξης.

Το τέταρτο μέρος περιλαμβάνει την βασική νομολογία του Συμβούλιου της Επικρατείας και τις σημαντικές αποφάσεις που ελήφθησαν στο πλαίσιο καταπάτησης ή μη πάγιων και αναγνωρισμένων κοινωνικών δικαιωμάτων και που αφορούν τις εν εξελίξει οικονομικές συνθήκες. Θα μας απασχολήσουν στο πλαίσιο έλεγχου και σύγκρισης η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λετονίας,ενώ θα σταθούμε και σε σημαντικές αποφάσεις του ΔΕΚ αναλύοντας τον βαθμό επιρροής τους σε βασικά κοινωνικά δικαιώματα.

Το πέμπτο μέρος αναλύει την Ευρωπαϊκή οικονομία της αγοράς όπως την γνωρίζουμε σήμερα.Σε αυτό το μέρος εξετάζουμε τις σημαντικότερες συνέπειες της Ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής , τα αποτελέσματα της ενοποιημένης αγοράς καθώς και τον διαχωρισμό που παρατηρείται στο εσωτερικό της Κοινότητας σε ισχυρά και αδύναμα κράτη.

Η αντικειμενική θεώρηση και η ανάλυση των πηγών ,της νομολογίας και η αποτύπωση της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας θα ενσωματωθούν στο τελευταίο μέρος της εργασίας με τίτλο *Συμπεράσματα*.

1.6.ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Αρχικά, έξι χώρες – το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες – ίδρυσαν το 1951 την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, και στη συνέχεια την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας το 1957.

Το 1973, προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1981 προσχώρησε η Ελλάδα, το 1986, η Ισπανία και η Πορτογαλία, Το 1995, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία, Το 2004, προσχώρησαν η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβενία και η Σλοβακία και την 1η Ιανουαρίου 2007 ολοκληρώθηκε η προσχώρηση της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας. Οι όροι προσχώρησης καθορίζονται στη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Άρθρο 6, Άρθρο 49).

- Ιστορικά σήμαινε την ολοκλήρωση και συμπόρευση των κρατών¹ της Ευρώπης στο σύνολο και σήμανε την επανένωση της μετά από πολλά χρόνια μακριά από τα συντριπτικά αποτελέσματα του Α΄ και Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου .

Αναλύοντας παρακάτω τους μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής οικονομίας της αγοράς θα αναφερθούμε επιγραμματικά σε οργανισμούς που έπαιξαν σημαίνοντα ρόλο στην ανάπτυξη τους και παρείχαν συμβουλευτικό και όχι μόνο έργο. Αυτοί οι οργανισμοί είναι η ΕΖΕΣ (ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών) η οποία ιδρύθηκε το 1960

¹ <http://ec.europa.eu, Ευρωπαϊκή> επιτροπή , τίτλος κειμένου «Διεύρυνση- Πολιτική», τελευταία ανάγνωση 10/04/2012

και προβλέπει την προώθηση ελεύθερου εμπορίου και της οικονομικής ολοκλήρωσης προς όφελος των μελών του με διεθνείς συμφωνίες εμπορικού περιεχομένου².Εν συνεχεία τα περισσότερα κράτη προσχώρησαν στην ΕΟΧ ενώ σημερινά μέλη παραμένουν η Ελβετία , η Ισλανδία , και η Νορβηγία. Προχωρώντας στους βασικούς οργανισμούς θα αναφερθούμε στον Ο.Ο.Σ.Α. (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) , όπου έχει ρόλο συμβουλευτικό και συχνά οι γνωματεύσεις του οδηγούν σε επιμέρους συνθήκες ενώ επιδιώκει λύσεις σε επιμέρους κοινά προβλήματα εντός και εκτός της Ένωσης.Το βασικό αντικείμενο του Ο.Ο.Σ.Α. είναι η φορολογία ,η τιμολόγηση προϊόντων με παράλληλη ανάπτυξη αναλύσεων σε τομείς όπως το περιβάλλον , το εμπόριο και οι επιμέρους κοινωνικές αλλαγές (σήμερα μετρά 50 μέλη συνολικά)³.

1.1.ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ

Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην εξέλιξη της Ένωσης καθώς αυτά καθορίζουν τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες με την δράση τους δηλαδή προτείνουν ,νομοθετούν και ελέγχουν την νομιμότητα των νομοθετικών πράξεων κάθε ένα από αυτά ανάλογα με τις οριζόμενες αρμοδιότητες τους .Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την αρχή της δημιουργίας της έως σήμερα συντάσσει και υπογράφει την συνεχόμενη κατάρτιση συνθηκών με τις νομοθετικές διαδικασίες που προβλέπονται, συνθήκες που αποτελούν και το νομικό πλαίσιο της σύστασης της. Είναι γεγονός ότι η σημερινή μορφή της τροποποιήθηκε

² el.wikipedia.org/.../, ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών ,22/04/2012

³ el.wikipedia.org/.../, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης ,23/04/2012

ιστορικά τόσο με την προχώρηση νέων μελών που προϋπέθετε την μεταβολή των κείμενων των Ιδρυτικών Συνθηκών όσο και η ανάγκη για την ίδια την Ευρώπη να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα στο εσωτερικό της διατυπώνοντας νέους στόχους και τους τρόπους υλοποίησής τους. Οι Συνθήκες (όπως θα δούμε και αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο) καθορίζουν το πλαίσιο δράσης της Ένωσης και είναι δεσμευτικές. Επί της ουσίας είναι η βάση για την έκδοση περαιτέρω επίσης δεσμευτικών νομοθετικών πράξεων οι οποίες καταρτίζονται με δημοκρατικό και διαφανή τρόπο καθώς όλα τα κράτη-μέλη εκπροσωπούνται ισάξια⁴ και λαμβάνουν μέρος στην λήψη αποφάσεων. Σαφώς υπάρχουν αρμόδια όργανα που συνθέτουν το σύνολο της με επιμέρους αυτοτελείς και συγκεκριμένες αρμοδιότητες που διευκολύνουν και προωθούν το έργο της. Υπεύθυνα για την θέσπιση της νομοθεσίας είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όπου εκλέγεται από του ίδιους τους Ευρωπαίους πολίτες , το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντιπροσωπεύουν το σύνολο των κυβερνήσεων των κρατών –μελών (ή αρχηγούς κρατών όπως τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας και ομοίως των Δημοκρατιών της Κύπρου , της Λετονίας , της Λιθουανίας)⁵ και τέλος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία είναι υπεύθυνη για την διασφάλιση των συμφερόντων της Ένωσης. Η επιτροπή προτείνει νέους νόμους και πολιτικές ενώ το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τα εγκρίνουν ώστε να αποτελέσουν νομοθετικές πράξεις τις οποίες θα υλοποιήσουν τα κράτη-μέλη.

⁴ Η αριθμητική εκπροσώπηση, δηλαδή οι ευρωβουλευτές , γίνεται με πληθυσμιακά κριτήρια ,εδώ εννοούμε την ισάξια αντιμετώπιση όλων των κρατών- μελών , των απόψεων και των πολιτών που εκπροσωπούνται στην Ένωση

⁵ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005,σελ. 45

1.1.α. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απαρτίζεται από τους ευρωβουλευτές οι οποίοι έχουν 5ετη θητεία και επιλέγονται με άμεση καθολική ψηφοφορία από τους πολίτες .Το Κοινοβούλιο ασκεί τη νομοθετική εξουσία συζητώντας και θεσπίζοντας τους Ευρωπαϊκούς νόμους ,ελέγχει την δημοκρατικότητα των δραστηριοτήτων των λοιπών οργάνων της Ένωσης ενώ συμμετέχει στην συζήτηση και την έγκριση του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού (μαζί με το Συμβούλιο)⁶.Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όπως προκύπτει έχει τέσσερις βασικές αρμοδιότητες : 1) την νομοθετική , 2)την πολιτική , 3)την δημοσιονομική και 4)την ελεγκτική ⁷.

1.1.β. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όπως αναφέραμε αποτελείται από αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁸ το οποίο συνέρχεται τέσσερις φορές τον χρόνο . Η κοινότητα στηρίζεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθώς είναι το όργανο που καθορίζει τις πολιτικές που θα ακολουθηθούν για το μέλλον της Ένωσης όπως επίσης τους τρόπους και τις λύσεις αντιμετώπισης των σημαντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινότητα. Ωστόσο παρά την σημαντική θέση του το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν καταρτίζει νομικές

⁶ http://www.europa.eu/about-eu/basic.../index_el.htm: Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης , το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ,10/06/2012

⁷ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005,σελ. 48-52

⁸ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005,σελ.43

πράξεις και τα τυχόν συμπεράσματα που προκύπτουν κατά την διάρκεια των συζητήσεων δεν έχουν καμία νομικά δεσμευτική δύναμη παρά μόνο κατευθυντήριες γραμμές και γενικές οδηγίες⁹.

1.1.γ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελείται από «έναν υπήκοο κάθε κράτους μέλους» έχει συνολικά 27 μέλη ,τα οποία προτείνονται από την κυβέρνηση κάθε κράτους μέλους με διάρκεια θητείας τα 5 έτη. Οι αρχηγοί των κρατών ή των κυβερνήσεων ορίζουν τον πρόεδρο της Επιτροπής και ο διορισμός του προϋποθέτει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹⁰ το οποίο ελέγχει τις απόψεις και τις ιδέες του υποψήφιου χωρίς όμως να έχει το ουσιαστικό δικαίωμα απόρριψης του διορισμού.Επί της ουσίας η Επιτροπή έχει την πρωτοβουλία των προτάσεων επί των κοινών πολιτικών και αξίζει να αναφέρουμε οτι οι νομοθετικές νομικές πράξεις και διατάξεις θεσπίστηκαν κατόπιν των εισηγήσεων της .Η Επιτροπή χαρακτηρίζεται ως φύλακας των Συνθηκών και του κοινωνικού κεκτημένου επιβλέποντας την τήρηση της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας και επιφορτίζεται με την υποχρέωση να κάνει συστάσεις σε τυχόν διαπιστωμένες παραβάσεις κατόπιν εκτιμήσεως της¹¹. Η Επιτροπή αποτελεί το εκτελεστικό όργανο με ευρείες αρμοδιότητες που βασίζονται στις Συνθήκες εκδίδοντας κανονισμούς ,οδηγίες ή αποφάσεις ,με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία της κοινότητας.Τέλος έχει επίσης αντιπροσωπευτικό ρόλο εκπροσωπώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τρίτα κράτη ή διεθνείς

⁹http://www.europa.eu/about-eu/basic.../index_el.htm: Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης , το Συμβούλιο ,τελευταία ανάγνωση στις 10/06/2012

¹⁰ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005,σελ. 44

¹¹ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005 , σελ. 46

οργανισμούς ,διαχειρίζεται τον προϋπολογισμό της Ένωσης και την ορθή κατανομή των κοινοτικών κονδυλίων¹² .

1.1.δ. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ερμηνεύει και εφαρμόζει τους κοινοτικούς νόμους με αντικειμενικότητα για όλα τα κράτη -μέλη ενώ επιλύει και διαφορές που τυχόν προκύπτουν μεταξύ των κρατών – μελών.Στο Δικαστήριο συμμετέχει ένας δικαστής από κάθε χώρα .Το έργο του δικαστηρίου υποστηρίζεται από οκτώ «γενικούς εισαγγελείς» οι οποίοι διατυπώνουν δημόσια απόψεις .Τα μέλη που συναρτούν το Δικαστήριο επιλέγονται κατόπιν συμφωνίας των κυβερνήσεων των κρατών – μελών¹³. Λόγω του μεγάλου αριθμού των υποθέσεων που καλείται να γνωμοδοτήσει το Δικαστήριο, υποστηρικτικό ρόλο έχει και το «Γενικό Δικαστήριο» που ασχολείται με υποθέσεις που αφορούν , ιδιώτες, εταιρείες ,υποθέσεις ορισμένων οργανισμών καθώς και με ζητήματα που σχετίζονται με το δίκαιο ανταγωνισμού.Για την αποφυγή λανθασμένης ερμηνείας των κοινοτικών νόμων από τα εθνικά δικαστήρια υπάρχει η δυνατότητα «έκδοσης προδικαστικής απόφασης» που αποτελεί συμβουλευτικό εργαλείο .

Οι κατηγορίες υποθέσεων που απασχολούν το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εκτός από την «έκδοση προδικαστικής απόφασης» είναι :

α)οι προσφυγές επί παράβαση (που αφορά παράβαση του Κοινοτικού δικαίου και απευθύνεται κυρίως στις κυβερνήσεις των κρατών) ,

β) προσφυγές ακύρωσης (αφορά τις προσφυγές του Συμβούλιου , της Επιτροπής , υπό προϋποθέσεις ,καθώς και του Κοινοβουλίου για νόμο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θεωρείται άκυρος από τα άνω όργανα και το Δικαστήριο ελέγχει την ακυρότητα τους),

¹² <http://www.europa.eu> , «Ευρωπαϊκή ένωση, Ευρωπαϊκή Επιτροπή», τελευταία ανάγνωση στις 11/06/2012

¹³ <http://www.europa.eu> , «Ευρωπαϊκή ένωση, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο», τελευταία ανάγνωση στις 11/06/2012

γ)προσφυγές επί παραλείψει (δηλαδή προσφυγές κατά οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παραβαίνουν τους νόμους της Συνθήκης),

δ)ευθείες προσφυγές (αφορά προσφυγές από φυσικά πρόσωπα, εταιρείες ή οργανισμούς για παραλείψεις της Ένωσης)¹⁴.

Στις περιπτώσεις διαφορών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών της επιλαμβάνεται το «Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης».

Άλλα εξίσου σημαντικά θεσμικά και συμβουλευτικά όργανα είναι : η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ,το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο , η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή , η Επιτροπή των Περιφερειών.

¹⁴ <http://www.europa.eu> , «Ευρωπαϊκή ένωση, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο», τελευταία ανάγνωση στις 11/06/2012

1.2. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ(1952 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ) & Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

1.2.α. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑ(1952-2002)

Η υπογραφή της ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα ήταν από τις πρώτες σημαντικές οικονομικές συνεργασίες οι οποίες επισφραγίστηκαν με γραπτό κείμενο νομικής υπόστασης. Η Συνθήκη, (ΕΚΑΧ στο εξής), υπεγράφη στο Παρίσι το 1951 από την Γαλλία, την Ιταλία, την Γερμανία και τις χώρες Benelux¹⁵ (πρόκειται για οικονομική ένωση της δυτικής Ευρώπης που επεγράφη το 1944 ανάμεσα σε Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο)¹⁶. Ως βασικός γενεσιουργός αιτία ήταν η ίδια η ανασυγκρότηση της Ευρώπης και της διασφάλισης της απαραίτητης σταθερότητας μετά τα ολέθρια αποτελέσματα του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Η γαλλο-γερμανική παραγωγή άνθρακα και χάλυβα τέθηκε υπό έναν κοινό έλεγχο με οικονομικές αλλά και πολιτικές διαστάσεις με στόχο την αλληλεγγύη των κρατών που συμμετείχαν ώστε να δημιουργηθούν οι βάσεις για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Στόχοι της συνθήκης : Η υπογραφή της Ιδρυτικής Συνθήκης στόχευε μέσω της κοινής αγοράς στην οικονομική ανάπτυξη, την αύξηση της απασχόλησης και την δημιουργία ενός καλύτερου βιοτικού επιπέδου. Αυτό θα γινόταν στη πράξη μέσω του εφοδιασμού της αγοράς με άνθρακα και χάλυβα και την επίτευξη χαμηλότερων τιμών με την ανάπτυξη του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός μέσω της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων στόχευε στην εξάλειψη των δασμολογικών ή φορολογικών επιβαρύνσεων καθώς και λοιπών πολιτικών που θα

¹⁵ <http://www.europa.eu>, «Ευρωπαϊκή ένωση, Σύνοψη Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας –Η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέσω των Συνθηκών», τελευταία ανάγνωση στις 11/06/2012

¹⁶ <http://el.wikipedia.org/wiki/Μπενελούξ>, τελευταία ανάγνωση στις 11/06/2012

αφορούσαν διαφοροποιήσεις μέσω ενισχύσεων, ειδικών επιβαρύνσεων ή περιοριστικών πρακτικών¹⁷ που θα έπληταν την άνω προσπάθεια.

Αναλυτικά οι βασικοί στόχοι της ΕΚΑΧ ήταν : Η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς με την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων που παρήγαγαν τα ανθρακωρυχεία και τα σιδηρουργεία καλύπτοντας πάγιες ανάγκες της Κοινότητας καθώς και η παράλληλη ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων και εργαζομένων. Η ΕΚΑΧ προέβλεπε κανόνες σε θέματα επενδύσεων ,εθνικών ενισχύσεων ,μεταφορών και εμπορικής πολιτικής¹⁸ που θα βοηθούσαν στην ομαλή λειτουργία της αγοράς και την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών.

Δομή της συνθήκης : Η Συνθήκη χωρίζεται σε τέσσερα μέρη . Το πρώτο μέρος αναφέρει την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα , το δεύτερο μέρος αναφέρεται στα όργανα της Κοινότητας ,το τρίτο μέρος στις οικονομικές και κοινωνικές διατάξεις (π.χ. άρθρο 2 της συνθήκης)και το τέταρτο αφορά γενικές διατάξεις. Συμπεριλαμβάνονται και δύο πρωτόκολλα, ένα για τον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα και ένα δεύτερο που αφορά τις σχέσεις της ΕΚΑΧ με το Συμβούλιο της Ευρώπης. Επιπρόσθετα περιλαμβάνει σύμβαση για τις μεταβατικές διατάξεις που αφορούν την εφαρμογή της συνθήκης, τις σχέσεις της Κοινότητας με τις τρίτες χώρες και τα γενικά μέτρα διασφάλισης της κοινότητας .

Θεσμικά όργανα : Η συνθήκη ιδρύει την Ανώτατη Αρχή, τη Συνέλευση, το Συμβούλιο Υπουργών και το Δικαστήριο. Η Κοινότητα έχει επί της ουσίας νομική προσωπικότητα που καθορίζεται από τις Συνθήκες .

Η Ανώτατη Αρχή είναι εκτελεστικό όργανο που η αρμοδιότητα του άπτεται στην υλοποίηση των γενικών στόχων και το γενικό συμφέρον της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα διασφαλίζει τον εκσυγχρονισμό της

¹⁷ <http://www.europa.eu> , «Ευρωπαϊκή ένωση ,Σύνοψη Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας –Η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέσω των Συνθηκών », τελευταία ανάγνωση στις 11/06/2012

¹⁸ ¹⁸ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο ,οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ. 20

παραγωγής, την βελτίωση της ποιότητάς, την προώθηση των κοινοτικών εξαγωγών. Η Ανώτατη Αρχή έχει συμβουλευτικό ρόλο ενώ λαμβάνει αποφάσεις με γνώμονα τους παραπάνω επιθυμητούς στόχους και συνεργάζεται με μια αντίστοιχη επιτροπή με συμβουλευτικό επίσης ρόλο που αποτελείται από εκπροσώπους των παραγωγών, των εργαζομένων, των καταναλωτών και των εμπόρων.

Η Συνέλευση έχει ελεγκτικές αρμοδιότητες. Τα μέλη του διαμορφώνονται ως εξής : 18 από τη Γερμανία, 18 από τη Γαλλία, 18 από την Ιταλία, 10 από το Βέλγιο, 10 από τις Κάτω Χώρες και 4 από το Λουξεμβούργο (σύνολο 78).

Το Συμβούλιο απαρτίζεται από έξι αντιπροσώπους των εθνικών κυβερνήσεων. Κάθε κράτος μέλος αναλαμβάνει την προεδρία με τρίμηνη θητεία. Οι απόψεις του Συμβουλίου είναι σημαντικές για τα τελικά συμπεράσματα και τις αποφάσεις της Ανώτατης Αρχής. Βασικός του ρόλος είναι η εναρμόνιση των οικονομικών πολιτικών των εθνικών κυβερνήσεων¹⁹.

Το Δικαστήριο αποτελείται από επτά δικαστές οι οποίοι διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας των κυβερνήσεων των κρατών μελών για περίοδο έξι ετών. Το δικαστήριο εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της συνθήκης.

Η Δράση των οργάνων όπως προκύπτει από την συνθήκη προβλέπει καταρχήν την παρέμβαση της Ανώτατης Αρχής να γίνεται βάσει στοιχείων που αφορούν την παραγωγή άνθρακα και χάλυβα.

Η Ανωτάτη Αρχή ελέγχοντας τυχόν παραβάσεις μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις και πρόστιμα. Οι διοικητικές ανάγκες από πλευράς χρηματοδότησης καλύπτονται από εισφορές που προέρχονται από την παραγωγή άνθρακα και χάλυβα και από τη σύναψη δανείων.

Για τις επενδύσεις προβλέπεται η παροχή εγγυήσεων από την ΕΚΑΧ στο εσωτερικό και προς τρίτους. Έχει επίσης ενεργό ρόλο στους τομείς παραγωγής, τιμών, ανταγωνισμού και ότι αφορά μισθούς (όπου είναι πολύ χαμηλοί, διαφορετικά άπτεται στις αρμοδιότητες των εθνικών κυβερνήσεων), και την διακίνηση εργατικού δυναμικού.

¹⁹ Ότι αφορά την συνθήκη ΕΚΑΧ προέρχεται από την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης <http://www.europa.eu>

Τα αποτελέσματα από την Συνθήκη ήταν θετικά με την ραγδαία αύξηση παραγωγής χάλυβα και την αύξηση του ανταγωνισμού που καταγράφηκε κατά την δεκαετία του 1950. Τα αρνητικά αποτελέσματα της Συνθήκης ήταν η καταγραφή μειώσεων στο εργατικό δυναμικό και την παραγωγή του άνθρακα. Σημαντική επίσης ήταν η και αντιμετώπιση των κρίσεων μέσω της εφαρμοζόμενης κοινωνικής διαχείρισης του εργατικού δυναμικού με μέτρα όπως πρόωρη συνταξιοδότηση, προσωρινές αποζημιώσεις, ενισχύσεις για την κινητικότητα και η συνεχής επιμόρφωση.

Η Λήξη της Συνθήκης προβλεπόταν στο έτος 2002. Η Συνθήκη είχε τροποποιηθεί σε τακτά χρονικά διαστήματα ανάλογα με τους στόχους που προωθούσαν συστηματικά την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ενώ διαμορφώθηκε με την μορφή που την γνωρίζουμε σήμερα με τις ακόλουθες συνθήκες : συνθήκη συγχώνευσης (Βρυξέλλες 1965), συνθήκες που επιφέρουν τροποποιήσεις σε ορισμένες δημοσιονομικές διατάξεις (1970 και 1975), συνθήκη για τη Γροιλανδία (1984), συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ, Μάαστριχτ, 1992), ενιαία ευρωπαϊκή πράξη (1986), συνθήκη του Άμστερνταμ (1997), συνθήκη της Νίκαιας (2001) και συνθήκες προσχώρησης (1972, 1979, 1985 , 1994, 2003 και 2005).

Στην Συνθήκη της Νίκαιας το 2001 ορίζεται η διαχείριση του ταμείου έρευνας και των στοιχείων της ΕΚΑΧ.

1.2.β. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ –ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΟΚ & EURATOM (1958)

Το 1956 ορίστηκε προ-παρασκευαστική επιτροπή η οποία θα καταρτούσε έκθεση με θέμα την δημιουργία κοινής αγοράς.

Δυο σχέδια επεκράτησαν ως προτάσεις από την αρμόδια επιτροπή :

α) την δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς ή

β) την δημιουργία μιας ενιαίας κοινότητας που θα αφορούσε την ατομική ενέργεια.

Τον Μάρτιο του 1957 επεγράφησαν οι «Συνθήκες της Ρώμης». Η πρώτη ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) η δεύτερη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (EURATOM).

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) είχε ως στόχο την υπερεθνική συνεργασία για την δημιουργία ισχυρότερων βάσεων που θα προάγουν την ενιαία αγορά. Αναλυτικά θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν όλες οι αλλαγές εκείνες που αφορούν τους οικονομικούς όρους των συναλλαγών με παράλληλη πολιτική προώθηση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.

Η δημιουργία της κοινής αγοράς γίνεται σαφής και στο άρθρο 2 της Συνθήκης ΕΟΚ : «Η Κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς και με τη προοδευτική σύγκλιση των πολιτικών των κρατών μελών, να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη σταθερή και διαρκή ανάπτυξη, την αυξημένη σταθερότητα, την ταχεία άνοδο του βιοτικού επιπέδου και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών της».

Παράλληλα αναπτύσσονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες της Ένωσης που θα αποτελέσουν την βάση του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος οι οποίες είναι :

1)η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων

2) των υπηρεσιών

3) των εμπορευμάτων και

4)των κεφαλαίων

Με την υπογραφή της ΕΟΚ που έβαζε σταδιακούς στόχους (12 χρόνια συνολικά για την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς σύμφωνα με το άρθρο 8),μπήκαν οι βάσεις για την διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και η απαγόρευση ύπαρξης αθέμιτου ανταγωνισμού ή συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων (π.χ. όχι κρατικές επιχορηγήσεις αν δεν προβλέπονται από την συνθήκη). *Η ΕΟΚ κατάργησε τους τελωνιακούς δασμούς και άνοιξε τον δρόμο για κοινή εμπορική πολιτική με αποτέλεσμα την ανάπτυξη του κοινοτικού εμπορίου .Η χάραξη κοινών πολιτικών αφορούσε τους τομείς της γεωργίας ,του εμπορίου και των μεταφορών.*

Η ΕΟΚ περιλαμβάνει 240 άρθρα συνολικά και έξι μέρη :

- το πρώτο μέρος αφορά τις αρχές οι οποίες διέπουν τη λειτουργία της ΕΟΚ μέσω της κοινής αγοράς, της τελωνειακής ένωσης και των κοινών πολιτικών της
- το δεύτερο μέρος αφορά τα θεμέλια της Κοινότητας. Περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες που έχουν αντίστοιχα ως αντικείμενο την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, τη γεωργία, την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων και, τέλος, τις μεταφορές
- το τρίτο μέρος αναφέρεται στην πολιτική της Κοινότητας και περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες σχετικές με τους κοινούς κανόνες, την οικονομική πολιτική, την πολιτική ανταγωνισμού, την κοινωνική πολιτική και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

- το τέταρτο μέρος αφορά τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών
- το πέμπτο μέρος αφορά τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας για τις θεσμικές και δημοσιονομικές διατάξεις
- το τελευταίο μέρος της συνθήκης αφορά τις γενικές και τελικές διατάξεις²⁰.

Σε ότι αφορά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (EURATOM), είχε ως σκοπό την αντίστοιχη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς στον τομέα της ατομικής ενεργείας. Η παράγωγή και η διάθεση της ατομικής ενεργείας ελέγχονταν από τα συμβαλλόμενα κράτη που την υπέγραφαν. Καταργήθηκε με την «Συνθήκη των Βρυξελλών» το 1967²¹.

1.2.γ. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ (1967)

Η «Συνθήκη των Βρυξελλών» επεγράφη το 1967. Αφορούσε παράλληλα και την συνθήκη της συγχωνεύσεως. Βασικός σκοπός της ήταν ο εξορθολογισμός των θεσμικών οργάνων. Προέβλεπε επίσης την δημιουργία μιας ενιαίας Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ενός ενιαίου Συμβουλίου για τις τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΕΟΚ, EURATOM και ΕΚΑΧ). Η «Συνθήκη των Βρυξελλών» καταργήθηκε με την Συνθήκη του Άμστερνταμ²².

²⁰ Ότι αφορά την συνθήκη της ΕΟΚ προέρχεται από την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης <http://www.europa.eu>

²¹ http://el.wikipedia.org/./Ευρωπαϊκή_Κοινότητα, τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

²² http://el.wikipedia.org/./Συνθήκη_Συγχώνευση, τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

1.2.δ. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ (1991)

Η επόμενη φάση στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήρθε με την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ το 1991. Η Ένωση για να μπορέσει να ολοκληρώσει τον στόχο της ενιαίας αγοράς θα έπρεπε να αντιμετωπίσει τα εμπόδια που δημιουργούσε η νομισματική πολιτική και η ύπαρξη διαφορετικών νομισμάτων στην οικονομία των κρατών. Παρά τις αντιδράσεις που υπήρξαν για επιμέρους παραχωρήσεις υπογράφηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991 διαχωρίζοντας τον στόχο της ολοκλήρωσης σε δυο πυλώνες. Η αρχική Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα μετονομάστηκε σε Συνθήκη ιδρύουσα την Ευρωπαϊκή Κοινότητα²³ έτσι ώστε να καταστεί σαφές ότι έθετε νέους στόχους που αφορούσαν την νομισματική και κοινωνική ολοκλήρωση. Από τους νέους στόχους απείχε η Μεγάλη Βρετανία και η Δανία (κατόπιν δημοψηφίσματος).

Η πολιτική Ένωση επισφραγίστηκε με την υπογραφή μίας νέας Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση που έθετε στόχους για τις εσωτερικές υποθέσεις την δικαιοσύνη, την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλεια.

Η Συνθήκη που υπογράφηκε είχε δυο μέρη-συνθήκες :

- 1) Τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και*
- 2) Τη Συνθήκη την ιδρύουσα την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΣΕΚ)*

Οι δυο αυτές συνθήκες χώρισαν την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σε τρεις πυλώνες που διέφεραν ως προς την διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Πιο συγκεκριμένα : υπήρχε το κύριο μέρος της Ένωσης όπου οι λειτουργίες του ρυθμίζονται από την ΣΕΚ ακολουθώντας την κοινοτική μέθοδο για την λήψη των αποφάσεων ,δεύτερος πυλώνας ήταν η συνεργασία σε τομείς δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων και

²³ Νίκος Μούσης, «Ευρωπαϊκή ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική», 11^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 22

τέλος ο πυλώνας της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της ασφάλειας²⁴. Η διακυβερνητική συνεργασία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην λήψη αποφάσεων ενώ κάθε κράτος – μέλος είχε το δικαίωμα του βέτο αν διαφωνούσε με κάποια απόφαση ή ενέργεια της Ένωσης.

Βασικοί στόχοι : η οικονομική πρόοδος , η εξάλειψη των εσωτερικών συνόρων ,η οικονομική και κοινωνική συνοχή καθώς και η δημιουργία ενός ενιαίου νομίσματος στο μέλλον με την ίδρυση της νομισματικής και οικονομικής ένωσης²⁵. Η κοινή εξωτερική πολιτική και η διατήρηση του Ευρωπαϊκού κεκτημένου ήταν επίσης σημαντική. Τέλος η ενίσχυση των δικαιωμάτων των πολιτών των κρατών μελών θεωρήθηκε σημαντική και θεσπίστηκε η ιθαγένεια της Ένωσης.

Στην παρούσα Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση το άρθρο ΣΤ παρά. 2 αναφέρει ότι « Η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου».Η άνω διακήρυξη θεωρείται εξαιρετικά σημαντική σε συνάρτηση με την Ευρωπαϊκή ιθαγένεια καθώς προσδιορίζει τους πυλώνες δράσης και στα κοινωνικά δικαιώματα στο εσωτερικό της Ένωσης.

²⁴ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005 , σελ.23

²⁵Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση , Επίσημη Εφημερίδα αριθμό. C 191 της 191, 29^{ης} Ιουλίου 1992 ,Άρθρο Β΄

1.2.ε. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ (1997)

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ επεγράφη στις 17 Ιουνίου 1997 και είχε ως βασικούς στόχους επιμέρους μεταρρυθμίσεις στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενόψει των προσχωρήσεων νέων κρατών –μελών. Οι επιμέρους σημαντικές μεταβολές ήταν η διεύρυνση της διαδικασίας συναπόφασης (Κοινοβούλιο- Συμβούλιο) καθώς και η στόχευση στην κοινωνική προστασία και την προστασία της απασχόλησης²⁶.

Στο άρθρο 1 της Συνθήκης αναφέρεται ρητά ο σεβασμός στα κοινωνικά δικαιώματα με την αναφορά μετά του προοιμίου της ακόλουθης παραγράφου : *«επιβεβαιώνοντας την προσήλωσή τους στα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, όπως ορίζονται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 και τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων του 1989»* και ακολούθως η Συνθήκη τροποποιεί το άρθρο ΣΤ΄ με τα ακόλουθα : *« Η Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη»* .

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ έχει ως βασικό στόχο και την «στενότερη ένωση» των λαών της Ένωσης ²⁷. Στο άρθρο Β αναφέρονται οι στόχοι που είχαν τεθεί και στις άλλες Συνθήκες της Ένωσης : *«να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική πρόοδο και ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και να επιτύχει ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη, ιδίως με τη δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και με την ίδρυση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, η οποία θα περιλάβει, εν καιρώ, ένα ενιαίο νόμισμα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης»*.

Σχολιάζοντας την Συνθήκη του Άμστερνταμ βλέπουμε ότι η Ένωση μαζί με την προσχώρηση νέων μελών , στοχεύει στην νομισματική και οικονομική ομοιογένεια που θα ακολουθήσει. Γίνεται σαφές ότι η

²⁶ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005, σελ. 24

²⁷ Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ,τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις , Επίσημη εφημερίδα , αριθμό C 340 της 10^{ης} Νοεμβρίου 1997,Άρθρο Α΄

νομισματική και οικονομική ένωση πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης μέχρι να επιτευχθεί και να γίνει πραγματικότητα.

1.2.ζ. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ (2001)

Όπως αναφέραμε και παραπάνω η προσχώρηση νέων κρατών – μελών απαιτούσε την τροποποίηση των Συνθηκών. Η παρούσα Συνθήκη δεν επέφερε μεγάλες αλλαγές σε ότι αφορά τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι σημαντικότερες αλλαγές της Συνθήκης αφορούσαν την μεταβολή λειτουργίας των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων ώστε να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικότερα στις ανάγκες που δημιουργούνταν με την αύξηση των κρατών – μελών κατά 10.

Οι κυριότερες μεταβολές ήταν η αντικατάσταση της ομοφωνίας από την ειδική πλειοψηφία²⁸, η διεύρυνση επιμέρους συνεργασιών²⁹ καθώς και τις προβλεπόμενες ψήφους του Συμβουλίου, την σύνθεση και τις επιμέρους αρμοδιότητες της Επιτροπής³⁰.

Η Συνθήκη επεγράφη στην Νίκαια στις 26 Φεβρουαρίου 2001.

²⁸ Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί την συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση , τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001/C80/01), Άρθρο 7, παρ. 3&4

²⁹ Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί την συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση , τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001/C80/01), Άρθρο 181^α

³⁰ Κ Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί την συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση , τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001/C80/01), Άρθρο 7&217

1.2.η. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ(2009)

Την 1^η Δεκεμβρίου του 2009 τέθηκε σε ισχύ η συνθήκη της Λισαβόνας η οποία χωρίς να τις καταργεί, τροποποιεί την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας³¹ θέτοντας ένα νέο νομικό πλαίσιο το οποίο θα είναι πληρέστερο και αποτελεσματικότερο για τους πολίτες της Ένωσης .

Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης έτσι όπως διατυπώνονται στην συνθήκη της Λισαβόνας είναι (και όπως προβλέπονται αυτά και οι αρμοδιότητες τους στο άρθρο 9 α-στ της Συνθήκης) :

- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
- το Συμβούλιο
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (επιτροπή στο εξής)
- το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
- το Ελεγκτικό Συνέδριο

Αναφέροντας τις σημαντικότερες παραμέτρους της Συνθήκης ο στόχος για την διαφανή διεξαγωγή των διαδικασιών είναι ότι δόθηκε ενισχυμένος ρόλος στο *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* (το οποίο εκλέγεται από τους πολίτες της Ένωσης) εξισώνοντας έτσι το Κοινοβούλιο με το Συμβούλιο βάσει της αρχής της επικουρικότητας (άρθρο 3β παρ.3-αρχη επικουρικότητας και αναλογικότητας για την δράση της Ένωσης) .Οι δράσεις της Ένωσης μέσω αυτής της σύστασης είχαν στόχο να είναι προς την θετικότερη δυνατή κατεύθυνση η οποία θα προάγει την δημοκρατία και την νομιμότητα.

³¹ Άρθρο 1 α,β&γ της Συνθήκης της Λισαβόνας

Η δυνατότητα υποβολής νέων προτάσεων όπως και η δυνατότητα αποχώρησης ενός κράτους – μέλους εφόσον το ίδιο το επιθυμεί διατυπώνεται ρητά ενώ αναφέρονται με σαφήνεια οι αρμοδιότητες που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών – μελών.

Η Ευρώπη μέσα από την *συνθήκη της Λισαβόνας* στοχεύει και στην *αποτελεσματικότητα* της Ένωσης με απλούστερες μεθόδους σύστασης των εργασιών και των κανόνων ψηφοφορίας όπου και τα 27 μέλη θα έχουν την δυνατότητα παρέμβασης μέσω ειδικής πλειοψηφίας (κρατών –μελών και πληθυσμών το οποίο σημαίνει σε πλειοψηφίες το 55% των κρατών και το 65% του πληθυσμού της Ένωσης),που θα επιφέρει ταχύτερα και πληρεστέρα αποτελέσματα³².

Συνεχίζοντας την ανάγνωση της συνθήκης διατυπώνονται σαφέστεροι κανόνες ενισχυμένης συνεργασίας ,ευρύτερου αλλά και δημοσιονομικού χαρακτήρα (Άρθρο 9^α παρ. 1 στην *Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης-αντικατάσταση Ευρωπαϊκής Κοινότητας*) ,ενώ δίνεται ενεργός ρόλος στο αξίωμα του Προέδρου του Συμβουλίου προχωρώντας παράλληλα στην βελτίωση της ζωής των Ευρωπαίων στους τομείς «της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, όπως για παράδειγμα, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας ή του εγκλήματος».

Η βελτίωση της ζωής των Ευρωπαίων γίνεται εμφανής από την επέκταση που πραγματοποιήθηκε στον Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων(που θα αναλύσουμε εκτενεστέρα παρακάτω),ενώ η επέκταση των πλειοψηφιών και της ψηφοφορίας καθιστά τις διαδικασίες δημοκρατικότερες με μεγαλύτερη και ενεργή εκπροσώπηση των Ευρωπαίων πολιτών.

Η Συνθήκη αναφέρεται και σε άλλους σημαντικούς τομείς, όπως είναι η *ενέργεια*, η *δημόσια υγεία*, η *πολιτική προστασία*, η *αλλαγή του κλίματος*, οι *υπηρεσίες γενικού συμφέροντος*, η *έρευνα*, το *διάστημα*, η *εδαφική συνοχή*, το *εμπόριο*, η *ανθρωπιστική βοήθεια*, ο *αθλητισμός*, ο *τουρισμός* και η *διοικητική συνεργασία*»³³ όπως αναφέρονται στον επίσημο ιστό-τόπο της Ένωσης και στα ίδια τα άρθρα της Συνθήκης.

³² <http://europa.eu/> «Η Συνθήκη της Λισαβόνας – Η Συνθήκη με μια ματιά » , Για μια Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα , τελευταία ανάγνωση στις 25/05/2012

³³ Άρθρο 1^α & 2 της Συνθήκης της Λισαβόνας

Αναλύοντας το πλήρες κείμενο της Συνθήκης στο άρθρο 2 παρ. 5(Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αναφέρεται επίσης ρητά στις υπέρτατες αξίες τις οποίες ασπάζεται και υπηρετεί «Στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ένωση προβάλλει και προωθεί τις αξίες της και τα συμφέροντά της και συμβάλλει στην προστασία των πολιτών της. Συμβάλλει στην ειρήνη, την ασφάλεια, την αειφόρο ανάπτυξη του πλανήτη, την αλληλεγγύη και τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των λαών, το ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο, την εξάλειψη της φτώχειας και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου και, ιδίως, στον σεβασμό των αρχών του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

Σημαντικό επίσης είναι το άρθρο 3^α παρ. 2(Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) όπου προβλέπονται τα ακόλουθα : «Η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών καθώς και την εθνική τους ταυτότητα που είναι συμφυής με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική τους δομή, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση.Σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφάλειας. Ειδικότερα, η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους».

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με την παρούσα Συνθήκη επεκτάθηκε και σε νομικές δεσμεύσεις κοινωνικού χαρακτήρα ώστε να επιτύχει «μια Ευρώπη των αξιών ,της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας» μέσω του άρθρου 6 παρ. 1 της Συνθήκης όπου αυτό αναγνωρίζει με σαφήνεια ότι «τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόσθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες.

Τα δικαιώματα, οι ελευθερίες και οι αρχές του Χάρτη ερμηνεύονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του τίτλου VII του Χάρτη που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του και λαμβανομένων δεόντως υπόψη

των επεξηγήσεων οι οποίες αναφέρονται στον Χάρτη και στις οποίες μνημονεύονται οι πηγές των εν λόγω διατάξεων».

Επί της ουσίας όπως διατυπώνεται και στο άρθρο 6 παρ. 1(*Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*) η Ευρώπη διατήρησε τα δικαιώματα που υφίσταντο από το 2000 και προχώρησε σε παράλληλη επέκταση τους ενισχύοντας μέσω των νομικά δεσμευτικών άρθρων του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων *τα αστικά, τα πολιτικά, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα με παράλληλη ενίσχυση της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας των Ευρωπαίων πολιτών.*

Παράλληλα ενισχύεται η ασφάλεια των πολιτών και η δημόσια υγεία με τον άξονα της αλληλεγγύης (άρθρο 10 Γ παρ. 2 «*Η Ένωση, στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής της δράσης, ασκεί, καθορίζει και εφαρμόζει κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας η οποία βασίζεται στην ανάπτυξη της αμοιβαίας πολιτικής αλληλεγγύης των κρατών μελών, στον προσδιορισμό ζητημάτων γενικού ενδιαφέροντος και στην επίτευξη διαρκώς μεγαλύτερου βαθμού σύγκλισης των δράσεων των κρατών μελών*») σε τομείς όπως είναι η ενεργεία, η αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας³⁴.

³⁴ <http://europa.eu/> «Η Συνθήκη της Λισαβόνας – Η Συνθήκη με μια ματιά », Για μια Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα , τελευταία ανάγνωση στις 25/05/2012

1.2.θ. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Οι Συνθήκες που υπογράφηκαν από τα συμβαλλόμενα κράτη-μέλη είχαν ως αρχικό στόχο την διασφάλιση των συμφερόντων όλων των μερών και την Ευρωπαϊκή ειρήνη. Αποτελούν νομικά δεσμευτικά κείμενα αφού εν συνεχεία αποτελούν, ως επί τω πλείστον, μέρος των εθνικών συνταγμάτων και θέτουν με σαφήνεια τις αντίστοιχες υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των κρατών – μελών. Σε αυτές καθορίζονται οι κοινές πολιτικές και ορίζονται τα εργαλεία και οι τεχνικές που θα ακολουθηθούν έτσι ώστε να ξεπεραστούν τα τυχόν προβλήματα της Ένωσης. Η επικαιροποίηση των Συνθηκών δείχνει τα άμεσα αντανακλαστικά του κοινοτικού οικοδομήματος που καλείται να διατηρήσει το Ευρωπαϊκό κεκτημένο. Όπως είναι σαφές από το περιεχόμενο των Συνθηκών βασικός στόχος ήταν μια κοινή αγορά που εμπεριέχει υπηρεσίες, παραγωγή προϊόντων, κεφαλαίων, ανθρωπίνων πόρων και κοινών πολιτικών. Η σταδιακή αύξηση του αριθμού των μελών ισχυροποίησε την Ένωση αλλά παράλληλα δημιούργησε αντιθέσεις, (μεταξύ των κρατών – μελών και των συμφερόντων τους), οι οποίες αμβλυνθήκαν επαρκώς έως σήμερα από τα κείμενα των Συνθηκών. Οι Συνθήκες επί της ουσίας νομιμοποιούν τις ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο σημαντικός είναι ο προβληματισμός που γεννάται τόσο από την ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού κείμενων που προκαλούν σύγχυση στον απλό αναγνώστη από τις πολλαπλές τροποποιήσεις των άρθρων όσο και ο τρόπος διατύπωσης των κείμενων που δεν καταφέρνουν να είναι προσιτά και κατανοητά. Πολλοί κάνουν λόγο για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα που ίσως να καταφέρει να επιλύσει δυσλειτουργίες και να προωθήσει αποτελεσματικότερα τις κοινές πολιτικές στο εσωτερικό της Ένωσης, το οποίο πρέπει να γίνει δεκτό από όλα τα συμβαλλόμενα κράτη για να γίνει πραγματικότητα. Στην παρούσα συγκυρία όπου οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες βρίσκονται σε κομβικό σημείο θα αποδειχθεί η σταθερότητα του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΣ

2.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ως δικαίωμα νοείται η δυνατότητα εκ του νόμου να υπερασπιστεί κάποιο πρόσωπο το έννομο συμφέρον του. *Η έννοια των δικαιωμάτων γεννά ωστόσο και αντίστοιχες υποχρεώσεις*. Σε κάποιες περιπτώσεις είναι απαραίτητη η απουσία ενεργειών που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα ³⁵κάποιου άλλου προσώπου ή η υποχρέωση τέλεσης κάποιων πράξεων ή μερικής παράλειψης επί ενοχικών δικαιωμάτων³⁶.

Υπάρχουν τρεις μεγάλες κατηγορίες «δικαιωμάτων» που ενώ αφορούν σε κάθε περίπτωση τον «άνθρωπο» κατηγοριοποιούνται με διαφορετικό κριτήριο και τελούν κάτω από το εύρος προστασίας ,απουσίας ή μερικής προστασίας. Τα κριτήρια κατηγοριοποίησης είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου και οι δραστηριότητες μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα δηλαδή η κοινωνική του υπόσταση ,η συμμετοχή του στα πολιτικά δρώμενα και τον πολιτισμό, η ελευθερία της έκφρασης , της αξιοπρεπείας κ.α.

Η πρώτη κατηγορία δικαιωμάτων είναι τα *ατομικά δικαιώματα* (status negativus) , η δεύτερη είναι τα *πολίτικα* και τρίτη η κατηγορία των *κοινωνικών δικαιωμάτων* (status positivus)³⁷.

Η αναφορά τους με αυτήν την σειρά δεν είναι τυχαία καθώς χρονικά σε Ευρωπαϊκό επίπεδο κατοχυρώθηκαν τα ατομικά και λίγο αργότερα τα πολιτικά δικαιώματα με *χρονική αφετηρία τον 18^ο αιώνα* όπου γεννήθηκε η λεγόμενη αστική τάξη καταγράφοντας απώλεια της δύναμης που κατείχε η φεουδαρχική αριστοκρατία . Τα κοινωνικά δικαιώματα άρχισαν να κατοχυρώνονται με επιμέρους κοινωνικές

³⁵ Επεξήγηση : σχέση προσώπου με πράγματα π.χ. κυριότητα

³⁶ Αφορά δηλαδή οποιαδήποτε ιδιωτική συμφωνία όπως π.χ. ένα δάνειο ή μια πώληση –σχέση με άλλο πρόσωπο

³⁷ G. Jellinek , «System der subjektiven öffentlichen Rechte» ,Elibron classics series 2006, 1^η έκδοση 01/1892 , σελ. 86-87

προεκτάσεις στα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα και επεκτείνονται έως σήμερα.

Σε επίπεδο Συντάγματος κοινωνικά δικαιώματα θεσπίσθηκαν αρχικά κατά τη μεσοπολεμική περίοδο : το σοβιετικό του 1918, του 1924 και του 1936, το γερμανικό του 1919, το ελληνικό του 1927, το ισπανικό του 1931 και το ιρλανδικό του 1937³⁸.

Τα κοινωνικά δικαιώματα δίνονται μέσω κοινωνικών ,οικονομικών και άλλων πόρων και φορείς κοινωνικών δικαιωμάτων είναι εν γένει οι κάτοικοι μιας χώρας ή αυτοί που ανήκουν σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες που κρίνεται απαραίτητη η προστασία τους όπως είναι οι ανάπηροι , οι πολύτεκνοι, οι εργαζόμενοι κ.λπ.

Τα κοινωνικά δικαιώματα που θα μας απασχολήσουν αφορούν το δικαίωμα στην εργασία ,την εκπαίδευση ,την υγεία ,την κοινωνική ασφάλιση και το περιβάλλον.

Το κράτος καλείται να προστατεύει ένα εύρος δικαιωμάτων και να επεμβαίνει ενεργά(κοινωνικά δικαιώματα) ,σε άλλες περιπτώσεις δικαιωμάτων πρέπει να απέχει σεβόμενο τις ανθρώπινες ελευθερίες(ατομικά δικαιώματα)³⁹και σε άλλες να επεμβαίνει όπου αυτό είναι αναγκαίο δηλαδή κατά περίπτωση(μέσω του κράτους πρόνοιας & του κράτους δικαίου).

*Τα κοινωνικά δικαιώματα αν και κατοχυρώνονται συνταγματικά δεν γεννούν αγωγή αξίωση.*Επί της ουσίας η παροχή του κοινωνικού

³⁸ Γιώργος Παπαδημητρίου , «Η Προβληματική προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων στον Ευρωπαϊκό χώρο» ,2005, www.gpapadimitriou.gr/...ep_03_01.html, τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

³⁹ Από την Ελλάδα κυρώθηκε με τον Ν.2462/1997 όπου αναγνωρίστηκε το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα που έχουν σχέση με την κατάργηση της ποινής του θανάτου

δικαιώματος έγκειται στο ίδιο το Κράτος με αποτέλεσμα να είναι αδύνατον να υπάρχει αγωγή αξίωση από τον φορέα κοινωνικών δικαιωμάτων καθώς τα δικαιώματα αυτά αφορούν κοινωνικές ομάδες.

Ωστόσο νομολογιακά έχουν καταγραφεί αποφάσεις από το *Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* που λαμβάνει υπόψη και κοινωνικά δικαιώματα ως προέκταση των ατομικών⁴⁰.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα συνταγματικής κατοχύρωσης κοινωνικού δικαιώματος στο ελληνικό σύνταγμα είναι το άρθρο 16 παρ. 4 που αφορά το δικαίωμα δωρεάν παιδείας όλων των Ελλήνων⁴¹.

Το κράτος παρέχει τα κοινωνικά δικαιώματα μέσω της δημόσιας διοίκησης. Τα δικαστήρια ωστόσο είναι εκείνα που έρχονται να καλύψουν το κενό, που γεννάται από το κράτος και την κρατική μηχανή, δημιουργώντας τις συνθήκες εκείνες που κατοχυρώνουν ως έναν βαθμό τον φορέα ή τις ομάδες κοινωνικών δικαιωμάτων.

Γίνεται σαφές ότι τα κοινωνικά δικαιώματα έχουν μια συνεχή πορεία «μετάλλαξης» καθώς με την πάροδο των χρόνων οι κοινωνικές ανάγκες τροποποιούνται, γεννώντας ευαίσθητους τομείς⁴² όπου κρίνεται απαραίτητη η προσοχή και η φροντίδα του κράτους ώστε να μην υπάρχουν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικής ανισότητας.

⁴⁰ Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. 34144/05, προσφυγή 27/03/2008, περιεχόμενο «η άρνηση της διοίκησης για σύναψη σωματείου χωρίς να συντρέχει κατά το Δικαστήριο πιεστική κοινωνική ανάγκη»

⁴¹ Ωστόσο και αλλοδαποί μπορούν να κάνουν χρήση του δικαιώματος όπως και άλλων κοινωνικών δικαιωμάτων όπως είναι η κοινωνική ασφάλιση στην περίπτωση που πληρούν τις αντίστοιχες προϋποθέσεις

⁴² Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αύξηση της ανεργίας και η αντιμετώπιση της

2.2.α. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τα κοινωνικά δικαιώματα αποτελούν σημείο αναφοράς της σύστασης τόσο των εθνικών κρατών αλλά και σε μεγάλο βαθμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα κοινωνικά δικαιώματα ως συνέχεια των ατομικών και πολιτικών προϋποθέτων και στην ουσία μετουσιώνουν την ύπαρξη του κράτους το οποίο πρωτίστως φέρει την ευθύνη της πραγμάτωσης τους στο μέγιστο δυνατό βαθμό.

Η ιστορική εξέλιξη των κοινωνικών δικαιωμάτων και η αναγνώριση τους χρονικά είναι εξαιρετικά σημαντική. Η κατοχύρωση τους και η μορφή των κοινωνικών δικαιωμάτων που γνωρίζουμε σήμερα αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεων και διεργασιών τόσο των εθνικών Συνταγμάτων και νομοθετών όσο των διεθνών οργανισμών και φυσικά της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πριν προχωρήσουμε στον Ευρωπαϊκό χώρο σκόπιμο είναι να ελέγξουμε την εξέλιξη τους σε Παγκόσμιο επίπεδο έτσι ώστε να γίνει αντιληπτή η σημαντικότητα τους για το διεθνές δίκαιο.

Η έναρξη της διεθνούς προστασίας καταγράφεται στην *Συνθήκη των Βερσαλλιών*⁴³ με ιδιαίτερη μνεία στο προοίμιο του ιδρυτικού συμφώνου της *Κοινωνίας των Εθνών* με δεσμεύσεις που αφορούσαν τις συνθήκες εργασίας και τη διατήρηση τους σε ανθρώπινο επίπεδο (για άντρες, γυναίκες και παιδιά)⁴⁴.

⁴³ Γεώργιος Σ.-Π. Κατρουγκαλός, « Τα κοινωνικά δικαιώματα», Βιβλιοθήκη του πολίτη, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σακκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2006, σελ. 62-63

⁴⁴ Άρθρο Συνθήκης 23 (α, γ & ζ)

Ως πολύ σημαντική θεωρείται η *Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των ΗΕ* (Δεκέμβριος 1948) καθώς και το *Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του ΟΗΕ*.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η κατοχύρωση κοινωνικών δικαιωμάτων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικότερα πέρασε από διάφορα στάδια εξέλιξης.

Ένας βασικός σταθμός για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων επεγράφη στην *Ρώμη* στις 4 Νοεμβρίου 1950. Τίτλος του κειμένου ήταν *Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Θεμελιωδών Ελευθεριών*.

Το κείμενο αφορά κυρίως την αναγνώριση των ατομικών δικαιωμάτων όπως είναι το δικαίωμα στην ζωή (άρθρο 2 της Σύμβασης) και το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια (άρθρο 5 της Σύμβασης). Ωστόσο στο παρόν κείμενο υπάρχει και η διατύπωση του δικαιώματος του συνέρχεσθε και συνεταιρίζεσθαι (άρθρο 11 της Σύμβασης) που ανήκει όπως γνωρίζουμε στην κατηγορία των κοινωνικών δικαιωμάτων⁴⁵. Το κείμενο τροποποιήθηκε και ανανεώθηκε το 1970 περιλαμβάνοντας τα αντίστοιχα πρωτόκολλα που είχαν αναγνωριστεί από την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση-Συνθήκη του Μάαστριχτ, (και μεταγενέστερα το 1990 & το 1994), ενώ το τελικό κείμενο δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2010 (όπως τροποποιήθηκε από τα πρωτόκολλα 11 & 14).

Σημαντική ήταν επίσης η υπογραφή του *Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων που επεγράφη στο Τορίνο το 1961 και τροποποιήθηκε το 1989*. Περιλάμβανε τα δικαιώματα των εργαζομένων όπως είναι η υγιής συνθήκες εργασίας, η

⁴⁵ Από την Ελλάδα κυρώθηκε με Ν. 229/1953 και κυρώθηκε εκ νέου με το νομοθετικό διάταγμα 53/1974, Ν.Δ. 19/20.9.1974

ασφάλεια, η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων ,η εκπαίδευση και η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών⁴⁶.

Ακολούθησαν τα εξαιρετικά σημαντικά κείμενα του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ,ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης και φυσικά η Ε.Σ.Δ.Α που αν και αφορά προστασία ατομικών δικαιωμάτων μέσω του αρμόδιου δικαστηρίου ,του Ε.Δ.Δ.Α., εκφράζει με την νομολογία του αποφάσεις που ελήφθησαν όπως είδαμε, την προέκταση και σύνδεση των ατομικών με κάποια από τα κοινωνικά δικαιώματα.

2.2.β. Ο ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τα κοινωνικά δικαιώματα είναι σαφώς μια ακόμα έκφραση της ανθρώπινης υπόστασης και φύσης μέσα σε μια πολιτισμένη κοινωνία και η ύπαρξη τους είναι προαπαιτούμενο για την ομαλή λειτουργία του κοινωνικού σώματος.

Σε αυτό το μέρος θα μας απασχολήσει η σημαντικότητα προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων έτσι όπως αποτυπώθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την δημιουργία φορέων προστασίας τους τα οποία συνοδεύει και ένα σημαντικό και ευρύ νομικό πλαίσιο .

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων συμπεριλήφθη στην Σύνοδο Κορυφής της Νίκαιας τον Δεκέμβριο του 2000.Στο παρόν κείμενο συμπεριλήφθησαν τα θεμελιώδη δικαιώματα που ίσχυαν στο εσωτερικό της Ένωσης και διατυπωθήκαν με σαφήνεια .Η βάση της δημιουργίας του Χάρτη ήταν οι γενικές αρχές που είχαν διατυπωθεί στη Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1950 .

⁴⁶ Europa- summaries of EU legislation , Community Charter of Fundamental Social Rights of Workers , <http://europa.eu> Website , τελευταία ανάγνωση 22/06/2012

Στις διαβουλεύσεις για το τελικό κείμενο πήραν μέρος εκπρόσωποι των κρατών – μελών ,μελή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου , το Συμβούλιο και η Επιτροπή .

Τον Δεκέμβριο του 2009 η συνθήκη της Λισαβόνας κατέστησε τον Χάρτη ως νομικά δεσμευτικό κείμενο ισότιμο με τις Συνθήκες .Το περιεχόμενο του Χάρτη συγκεντρώνει τα δικαιώματα όπως αυτά έχουν καταγραφεί στην νομοθεσία της ΕΕ, καθώς και στις διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ)⁴⁷.

Ο Χάρτης περιλαμβάνει 54 άρθρα συνολικά ,χωρίζεται σε 7 κεφάλαια-τίτλους και περιλαμβάνει το προοίμιο όπου γίνεται η διακήρυξη των κοινών αξιών της Ένωσης οι οποίες είναι συνυφασμένες με την αξιοπρέπεια , την ελευθερία ,την ισότητα και την αλληλεγγύη⁴⁸.

Αναλυτικά το περιεχόμενο των τίτλων του Χάρτη είναι το εξής :

- Τίτλος Ι -Αξιοπρέπεια

Περιλαμβάνει τα άρθρα που αφορούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, την απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, την απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας (άρθρα 1-5)

- Τίτλος ΙΙ-Ελευθερία

Περιλαμβάνει τα άρθρα που αφορούν το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας, την ελευθερία σκέψης

⁴⁷ <http://www.europa.eu> , Σύνοψη της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας ,Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων , τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

⁴⁸ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/ C 303/ 01)

συνείδησης και θρησκείας, την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, την ελευθερία του συνέρχεσθε και συνεταιρίζεσθαι, την ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, το δικαίωμα εκπαίδευσης, την επαγγελματική ελευθερία και το δικαίωμα στην εργασία, την ελευθερία ίδρυσης επιχείρησης και δικαίωμα ιδιοκτησίας, το δικαίωμα ασύλου, την προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, προώθησης εκ νέου και απέλασης (άρθρα 6-19)

- Τίτλος III-Ισότητα

Ο παρών τίτλος –κεφάλαιο αναφέρεται στην ισότητα έναντι του νόμου, την μη διάκριση, είτε πολιτισμική είτε θρησκευτική και τον σεβασμό στην γλωσσική πολυμορφία, στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, στα δικαιώματα του παιδιού, στα δικαιώματα των ηλικιωμένων και στην προστασία των ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσω διαδικασιών ένταξης (άρθρα 20-26)

- Τίτλος IV-Αλληλεγγύη

Περιλαμβάνει τα άρθρα που αναφέρονται στο δικαίωμα στην πληροφόρηση και στη διαβούλευση με τους εργαζομένους στο εσωτερικό της επιχείρησης, δικαίωμα διαπραγματεύσεων και συλλογικών διαδικασιών, το δικαίωμα πρόσβασης στις δωρεάν υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, την προστασία έναντι αδικαιολόγητης απόλυσης, τους δίκαιους και ισότιμους όρους για τη εργασία, την απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων εργαζομένων από την οικονομική εκμετάλλευση, την αλληλεγγύη στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, την κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, την προστασία της υγείας, την δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, στην προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία των καταναλωτών (άρθρα 27-38)

- Τίτλος V-Δικαιώματα πολιτών

Αφορά τα δικαιώματα που περιλαμβάνουν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις κοινοτικές και δημοτικές εκλογές, το δικαίωμα χρηστής διοίκησης, δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή για περιπτώσεις κακοδιαχείρισης, το δικαίωμα αναφοράς, την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή καθώς και την διπλωματική και προξενική προστασία(άρθρα 39-46)

- Τίτλος VI-Δικαιοσύνη

Περιλαμβάνει προστασία δικαιωμάτων που αφορούν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, το τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα υπεράσπισης, τις αρχές νομιμότητας και αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, το δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη (άρθρα 47-50)

- Τίτλος VII-Γενικές διατάξεις

Περιλαμβάνει τις γενικές διατάξεις του Χάρτη δηλαδή το πεδίο εφαρμογής του, την εμβέλεια και την ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών, το επίπεδο προστασίας και την απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος (άρθρα 51-54)

Οι πηγές του Χάρτη ήταν κατά κύριο λόγο η ΕΣΔΑ⁴⁹, η νομολογία του ΔΕΚ, οι πηγές που αναφέρονται στο άρθρο 6 παρ. 2 ΣΕΕ και τα εθνικά συντάγματα μέσω της αξιολογικής συγκριτικής μεθόδου που πρότεινε

⁴⁹ Πρόκειται για την Ευρωπαϊκή Σύμβαση δικαιωμάτων του Ανθρώπου

το ΔΕΚ⁵⁰. Ο Χάρτης λειτουργεί ως εργαλείο κωδικοποίησης των δικαιωμάτων και περιλαμβάνει και τις τρεις κατηγορίες δικαιωμάτων δηλαδή τα ατομικά-πολιτικά-κοινωνικά όπως είναι γνωστά μέχρι την περίοδο γραφής του κειμένου. Επί της ουσίας τα δικαιώματα τα οποία καταγράφονται στο κείμενο δεν αποτελούν κάτι καινοτόμο αλλά συναντώνται στην πλειοψηφία των εθνικών-δημοκρατικών Συνταγμάτων .

Ωστόσο με αυτόν τον τρόπο καταγραφής των δικαιωμάτων γίνεται σαφές η μεταξύ τους σύνδεση και η σημαντικότητα τους για τον Άνθρωπο ως ολότητα και φορέα τόσο ατομικών και πολιτικών όσο και κοινωνικών δικαιωμάτων έτσι ώστε να αναπτύξει υγιώς την προσωπικότητα και την κοινωνική του δράση .

Η κοινωνική διάσταση λοιπόν που δίνεται στο εσωτερικό της Ένωσης από την δημιουργία του Χάρτη είναι εξαιρετικά σημαντική. Βλέπουμε ότι η ίδια η Ευρώπη κατανοεί ότι πέραν των οικονομικών στόχων υπάρχει και το ζήτημα της ανθρώπινης διάστασης . Ο ανθρώπινος παράγοντας και οι κοινωνικές παθογένειες είναι βέβαιο ότι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά το κοινοτικό οικοδόμημα εάν δεν υπάρχουν ισχυρές βάσεις.

Στο Χάρτη τα κοινωνικά δικαιώματα αναφέρονται στο κεφάλαιο με τίτλο «αλληλεγγύη» . Παρά τις οποίες συζητήσεις μπορεί να δημιουργήσει ο τίτλος του συγκεκριμένου κεφαλαίου καθώς επί της ουσίας δίνει την διάσταση αλληλοβοήθειας –κατανόησης και όχι σαφούς κοινωνικής παροχής σκόπιμο είναι να αναλύσουμε το ουσιαστικό μέρος του Χάρτη.

Περνώντας στην ουσιαστική ανάλυση του Χάρτη θα πρέπει να ελέγξουμε εάν το περιεχόμενο του κειμένου μπορεί να λειτουργήσει ως νομικά αγωγή αξίωση από την πλευρά του φορέα κοινωνικών δικαιωμάτων σε περίπτωση παραβίασης των κοινωνικών του δικαιωμάτων . Σε ότι αφορά τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα η ύπαρξη της ΕΣΔΑ δίνει ένα μεγάλο εύρος προστασίας. Στην περίπτωση των κοινωνικών δικαιωμάτων ωστόσο η προστασία περιορίζεται σημαντικά.

⁵⁰ Λίνα Παπαδοπούλου , «Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ενωσιακή Έννομη τάξη», Περιοδικό το Σύνταγμα , τεύχος 6/2001

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Χάρτης στερείτο τυπικής δεσμευτικότητας και αυτό έγκειται στην ίδια την δομή του η οποία διαχώριζε το Χάρτη στην αρχική του μορφή σε δυο μέρη :

- Τον Χάρτη ως περιέχων / instrumentum
- Τον Χάρτη ως περιεχόμενο / negotium⁵¹

Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων μετά την συνθήκη της Λισαβόνας αποτελεί κείμενο νομικά δεσμευτικό.

Επί της ουσίας ο Χάρτης λειτουργεί περισσότερο ως *εργαλείο ερμηνείας* του δικαίου παρά ως ένα κείμενο νομικά δεσμευτικό με την έννοια ότι *δεν μπορεί να έχει νομική υπόσταση σε περίπτωση εκδίκασης μιας υπόθεσης*. Σαφώς η αναγνώριση του κειμένου με απολυτή νομική δεσμευτικότητα θα αύξανε σημαντικά τις υποχρεώσεις της εξουσίας ως προς την υλοποίηση του , γεγονός που επηρέασε την τελική του διατύπωση .

Συγκεκριμένα στο άρθρο 51 παρ. 1 όπου οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα μόνον σε περίπτωση εφαρμογής το δίκαιο της Ένωσης και σε συνάρτηση με την παρ. 4 του άρθρου 52 ⁵² όπου η ερμηνεία θα γίνεται σύμφωνα με τις υφιστάμενες συνταγματικές παραδόσεις δείχνει να περιορίζει δραστικά το περιεχόμενο του. Τα παραπάνω σε συνάρτηση με την δυνατότητα *επιφύλαξης*⁵³ προς τον Χάρτη και χωρίς την παράλληλη αναθεώρηση των εθνικών συνταγμάτων επιβεβαιώνουν την άποψη περί αποδυνάμωσης του και οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο Χάρτης σε αυτά τα σημεία αναιρεί σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο των άρθρων του και την σημαντικότητά τους. Πιο συγκεκριμένα τα άρθρα 51-52 και ο

⁵¹ Θεόδωρος Κατσούφρος , «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην Κοινοτική Δικαιοσύνη ,Εφαρμογές της θεωρίας της Ενδικασιμότητας», εκδόσεις Αντ.ν.Σακκουλα ,Αθήνα –Κομοτηνή 2002 ,σελ. 18-19

⁵² Το άρθρο φέρει τον τίτλο «εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών»

⁵³ Επιφύλαξη εξέφρασαν το Ηνωμένο Βασίλειο , η Πολωνία καθώς και η Ελλάδα σύμφωνα και με την διαδικασία επικύρωσης του άρθρου 28

διαχωρισμός του Χάρτη σε δικαιώματα και αρχές επιβεβαιώνουν την αναίρεση αυτών που προβλέπει και των δεσμεύσεων που φαίνεται να εισάγει στην προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων.

2.2.γ. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης επεγράφη το 1961 και διασφαλίζει κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα ενώ ακολούθησαν τρεις διευρύνσεις με την προσθήκη τριών Πρωτόκολλων το 1988, το 1991 και το 1995. Η αρχική έναρξη ισχύος του Κοινωνικού Χάρτη ήταν τον Φεβρουάριο του 1965 σύμφωνα με το άρθρο 35 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

Το έτος 1996 ξεκίνησαν οι διεργασίες για την δημιουργία και υιοθέτηση του Αναθεωρημένου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη που τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 1999 αντικαθιστώντας πλήρως το παλιό κείμενο.

Τα κράτη που επικύρωσαν τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη ήταν Αυστρία , Γάλλια , Δανία , Δυτική Γερμανία , Ελλάδα⁵⁴ , Μ. Βρετάνια , Ιρλανδία , Ισλανδία , Ισπανία , Ιταλία , Κύπρος⁵⁵ , Ολλανδία και Σουηδία.

Η διακήρυξη που έγινε με την αναδιαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη περιλάμβανε την αναγκαιότητα διαφύλαξης των κοινών ιδανικών και αρχών ώστε να προωθηθεί η οικονομική και κοινωνική πρόοδος της Ένωσης. Το κείμενο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη αποτελεί διεθνής Σύμβαση. Τέθηκε ως απαραίτητη η διαφύλαξη των κοινωνικών δικαιωμάτων χωρίς διακρίσεις και η παράλληλη διαφύλαξη του βιοτικού επίπεδου των πληθυσμών.

Τα συμβαλλόμενα μέρη έλαβαν υπόψη την Σύμβαση για την Διαφύλαξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών

⁵⁴ Όπως κυρώθηκε με το Ν. 1426 της 20/21 Μαρτίου του 1984 (ΦΕΚ 32 , τ.Α') και με την ισχύ του άρθρου 28 παρ. 1 του ελληνικού συντάγματος

⁵⁵ Η Κύπρος κύρωσε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη το 1996 και τέθηκε σε ισχύ το 2000

Ελευθεριών που επεγράφη στην Ρώμη το 1950 και το προσθετό Πρωτόκολλο που επεγράφη στο Παρίσι το 1952⁵⁶.

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης στην πρώτη του μορφή αποτελείτο από 5 μέρη.

Στο πρώτο μέρος του Κοινωνικού Χάρτη αναφέρεται πως τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν ως στόχο των πολιτικών που θα ακολουθούσουν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, την αποτελεσματική άσκηση των οριζόμενων από τον Χάρτη δικαιωμάτων και αρχών. Η άσκηση αυτών των αρχών περιλαμβάνει την δυνατότητα εξασφάλισης της διαβίωσης με εργασία που το πρόσωπο επιλεγεί ελεύθερα , δικαίωμα εργαζομένων σε δικαίους όρους εργασίας ,δικαίωμα σε ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας κ.α.

Στο δεύτερο μέρος αναφέρεται η υποχρέωση δέσμευσης των συμβαλλομένων μερών που απορρέουν από τα άρθρα.

Το τρίτο μέρος αναφέρει την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Μερών να θεωρήσουν ως αντικειμενικούς σκοπούς όσα αναφέρονται στο πρώτο μέρος του Χάρτη. Η υλοποίηση αυτών των αντικειμενικών σκοπών θα πρέπει να γίνει με κάθε κατάλληλο μέσο. Στις δεσμεύσεις των Συμβαλλόμενων Μερών αναφέρεται και η υπογραφή πέντε τουλάχιστον από τα ακόλουθα άρθρα του Χάρτη : 1,5,6,12,13,16 και 19.

Με την υπογραφή του Χάρτη κάθε ένα από τα Συμβαλλόμενα Μέρη πρέπει να θεωρεί ότι δεσμεύεται από συμπληρωματικό αριθμό άρθρων ή αριθμημένων παραγράφων του δευτέρου μέρους του Χάρτη τα οποία και δύναται να επιλέξει με τον όρο ότι ο συνολικός αριθμός άρθρων ή αριθμημένων παραγράφων που θα αποτελούν δέσμευση δεν θα είναι κατώτερος από 10 άρθρα ή 45 αριθμημένες παραγράφους.

⁵⁶ Από το πρωτότυπο κείμενο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη όπως κυρώθηκε από το Ν. 1426 της 20/21 Μαρτίου του 1984 (ΦΕΚ 32 , τ.Α')

Στο τέταρτο μέρος αναφέρονται οι εκθέσεις για τις διατάξεις που έγιναν αποδεκτές (άρθρο 21), οι εκθέσεις για τις διατάξεις που δεν έγιναν αποδεκτές (άρθρο 22) , η κοινοποίηση αντίγραφων (άρθρο 23) κ.λπ.

Τέλος στο πέμπτο μέρος και τα άρθρα 30-38,αφορα τις εξαιρέσεις σε περίπτωση πολέμου ή δημόσιου κινδύνου ,τους περιορισμούς κ.λπ.

Ωστόσο η άνω δομή του Χάρτη όπου στο πρώτο μέρος διατυπώνονται οι αντικειμενικοί σκοποί του κειμένου , στο δεύτερο τα άρθρα και στο τρίτο τις δεσμεύσεις των συμβαλλόμενων μερών δημιούργησαν και αρνητικές κριτικές ως προς την τελική νομική δεσμευτικότητα του . Οι κριτικές αφορούσαν στην δυνατότητα των συμβαλλόμενων μερών να επιλέξουν 10 άρθρα ή 45 αριθμημένες παραγράφους και όχι το σύνολο των άρθρων και των παραγράφων που θα οδηγούσαν στην υλοποίηση των αντικειμενικών σκοπών⁵⁷.

Αναλυτικά τα άρθρα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη στην πρώτη του μορφή διαμορφώθηκαν ως εξής :

- Άρθρο 1 - Δικαίωμα στη εργασία
- Άρθρο 2 -Δικαίωμα για δίκαιες συνθήκες εργασίας
- Άρθρο 3 - Δικαίωμα για ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας
- Άρθρο 4 -Δικαίωμα για δίκαιη αμοιβή
- Άρθρο 5 -Συνδικαλιστικό Δικαίωμα
- Άρθρο 6 - Δικαίωμα Συλλογικής Διαπραγμάτευσης

⁵⁷ Donna Gomien ,David Harris ,Leo Zwaak , , Εκδόσεις Παπαζήση ,Σειρά «Θεσμικά Κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης » , Αθήνα 2001,σελ. 591-592

- Άρθρο 7-Δικαίωμα των παιδιών και νεαρών πρόσωπων για προστασία
- Άρθρο 8 -Δικαίωμα των εργαζομένων γυναικών για προστασία
- Άρθρο 9 - Δικαίωμα για Επαγγελματικό προσανατολισμό
- Άρθρο 10 -Δικαίωμα για επαγγελματική εκπαίδευση
- Άρθρο 11 - Δικαίωμα για προστασία της υγείας
- Άρθρο 12 -Δικαίωμα για κοινωνική ασφάλεια
- Άρθρο 13 -Δικαίωμα για κοινωνική και ιατρική περίθαλψη
- Άρθρο 14 -Δικαίωμα για απόλαυση των κοινωνικών υπηρεσιών
- Άρθρο 15 -Δικαίωμα των πρόσωπων που μειονεκτούν σωματικά ή διανοητικά για επαγγελματική εκπαίδευση & επαγγελματική και κοινωνική επαναπροσαρμογή
- Άρθρο 16 -Δικαίωμα της οικογενείας για κοινωνική , νομική και οικονομική προστασία
- Άρθρο 17 -Δικαίωμα της μητέρας και του παιδιού για κοινωνική και οικονομική προστασία
- Άρθρο 18-Δικαίωμα για την άσκηση κερδοφόρας δραστηριότητας στο έδαφος άλλων Συμβαλλόμενων μερών
- Άρθρο 19 -Δικαίωμα των μεταναστών και των οικογενειών τους για προστασία και αντίληψη

Ακολούθησε το Πρόσθετο Πρωτόκολλο μετά το πρώτο κείμενο του 1961 για τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1988 ως απόφαση διεύρυνσης του με νέα μέτρα .Τα νέα μέτρα αφορούσαν τις ίσες ευκαιρίες και την ίση μεταχείριση σε θέματα απασχόλησης και επαγγέλματος ανεξαρτήτως φύλου , την ενημέρωση των εργαζομένων στο εσωτερικό

της επιχείρησης , την συμμετοχή στον καθορισμό των συνθηκών και του περιβάλλοντος εργασίας , την κοινωνική προστασία των ηλικιωμένων προσώπων .

Υπήρξε ακόμη το Πρωτόκολλο Τροποποίησης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη το 1991 ως αναγκαιότητα για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Χάρτη και εν συνεχεία προστέθηκε το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη το 1995 που προβλέπει το σύστημα συλλογικών καταγγελιών⁵⁸.

Το τελικό αναθεωρημένο κείμενο όπως αναφέραμε στην εισαγωγή του κεφαλαίου πρόέκυψε το 1996. Οι κυριότερες μεταβολές αφορούσαν το άρθρο 2(δικαίωμα για δικαίους όρους εργασίας) και τη παράγραφο 3 ,όπου η αρχική διατύπωση αφορούσε την εξασφάλιση στις επικίνδυνες και ανθυγιεινές εργασίες όπου θα έπρεπε να χορηγείται άδεια με αποδοχές ή να προβλέπεται μείωση διάρκειας της εργασίας .Στο άρθρο 2 παρ. 3 του νέου Χάρτη δίνεται μια καθολική διάσταση και προβλέπεται στο εξής η χορήγηση ετήσιας άδειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων με αποδοχές .Προσθέτονται στο ίδιο άρθρο η παρ. 6 που κάνει λόγο για την ενημέρωση του εργαζομένου για την σύμβαση και την εργασιακή σχέση και παρ. 7 την παροχή ευεργετικών μέτρων που αφορούν την νυχτερινή εργασία.

Στο άρθρο 3 (δικαίωμα για ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας),υπάρχουν επίσης διαφοροποιήσεις δίνοντας έμφαση όχι μόνο στον σχεδιασμό αλλά την επανεξέταση της ασφάλειας και της υγιεινής ως πρόληψη ατυχημάτων (παρ. 1), καθώς και την προώθηση υπηρεσιών υγείας εντός της επιχείρησης με υπηρεσίες συμβουλευτικού χαρακτήρα (παρ. 4) .

⁵⁸ Γαβριήλ Αμίτσης , «Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης , το θεσμικό πλαίσιο», εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 1999 , σελ. 74

Στο άρθρο 7 (δικαίωμα των παιδιών και νεαρών προσώπων για προστασία) εισάγεται το 18^ο έτος ως το κατώτατο όριο ηλικίας για είσοδο στην απασχόληση σε εργασίες που θεωρούνται ανθυγιεινές και η μεταβολή από το 16^ο στο 18^ο ως κριτήριο για την διάρκεια εργασίας.

Στο άρθρο 8 (δικαίωμα των εργαζομένων γυναικών για προστασία) οι ημέρες άδειας μετά τον τοκετό από 12 γίνονται 14 .

Στο άρθρο 10 (δικαίωμα για επαγγελματική εκπαίδευση) , εισάγεται η παρ.4 που αφορά την επανακατάρτιση και επανένταξη των μακροχρόνια ανέργων.

Στο άρθρο 15 (δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες για αυτονομία ,κοινωνική ένταξη και συμμετοχή στην ζωή της κοινότητας), εισάγεται η ενθάρρυνση των εργοδοτών να προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες και να προσαρμόζουν τις συνθήκες εργασίας ανάλογα με τις ανάγκες τους όπου αυτό είναι δυνατό.

Το άρθρο 17 (δικαίωμα των παιδιών και των νεαρών προσώπων για κοινωνική , νομική και οικονομική προστασία) , εισάγεται η εξασφάλιση των παιδιών και των νεαρών προσώπων από του γονείς ,λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματά τους , σε τομείς εκπαίδευσης , φροντίδας και εκπαίδευσης καθώς και την προστασία των παιδιών και των νεαρών προσώπων από φαινόμενα παραμέλησης ,βίας ή εκμετάλλευσης.

Το άρθρο 19 (δικαίωμα των μεταναστών εργαζομένων και των οικογενειών τους για προστασία και αντίληψη) , εισάγεται η προώθηση διδασκαλίας της επίσημης γλώσσας του Κράτους υποδοχής στους μετανάστες εργαζόμενους και τα μέλη των οικογενειών τους καθώς και προώθηση όπου είναι δυνατό της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας στα παιδιά του μετανάστη.

Ο αναθεωρημένος Χάρτης περιλάμβανε και τα επόμενα άρθρα :

- Άρθρο 20- Δικαίωμα για ίσες ευκαιρίες και ίση μεταχείριση σε θέματα απασχόλησης και επαγγέλματος , χωρίς διάκριση που να βασίζεται στο φύλο
- Άρθρο 21-Δικαίωμα στην ενημέρωση και στην διαβούλευση
- Άρθρο 22-Δικαίωμα συμμετοχής στον καθορισμό και στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας και του εργασιακού περιβάλλοντος
- Άρθρο 23-Δικαίωμα των ηλικιωμένων ατόμων για κοινωνική προστασία
- Άρθρο 24- Δικαίωμα για προστασία σε περίπτωση λήξης της απασχόλησης
- Άρθρο 25-Δικαίωμα των εργαζομένων για προστασία των απαιτήσεων τους σε περίπτωση πτώχευσης του εργοδότη
- Άρθρο 26 –Δικαίωμα για αξιοπρέπεια στην εργασία
- Άρθρο 27 – Δικαίωμα των εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις για ίσες ευκαιρίες και ίση μεταχείριση
- Άρθρο 28- Δικαίωμα των εκπρόσωπων των εργαζομένων για προστασία στο επίπεδο επιχείρησης και παροχή διευκολύνσεων
- Άρθρο 29- Δικαίωμα για ενημέρωση και διαβούλευση σε διαδικασίες ομαδικών απολύσεων
- Άρθρο 30- Δικαίωμα για προστασία εναντία στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό
- Άρθρο 31-Δικαίωμα για στέγαση

Ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης αποτελείται επίσης από 5 μέρη και ένα παράρτημα ομοίως με την αρχική του διατύπωση.

Σε ότι αφορά την δέσμευση τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να επιλέξουν *έξι τουλάχιστον άρθρα*⁵⁹ από τα ακόλουθα άρθρα του δευτέρου μέρους του ανανεωμένου Χάρτη. Τα άρθρα είναι τα εξής : 1,5,6,7,12,13,16,19,20.

Ο συνολικός αριθμός των άρθρων δεν πρέπει να είναι *κατώτερος από 16 άρθρα ή 63 αριθμημένες παραγράφους*.

Ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης είχε ως βασικό στόχο αρχικά να αποφύγει την μείωση προστασίας των υφιστάμενων δικαιωμάτων και να λάβει υπόψη το σύνολο των εξελίξεων που διαδραματίζονταν στα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Ο αναθεωρημένος Χάρτης έλαβε υπόψη τις εξελίξεις στο εργατικό δίκαιο προσθέτοντας νέα δικαιώματα ενώ διατυπώθηκαν κατά τρόπο που καθιστούν το κείμενο αυτόνομο. Για τον σκοπό βελτίωσης και αποτελεσματικότητας του Χάρτη συστάθηκε *ad hoc* Επιτροπή , η «*Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη*» (CHARTÉ-REL)⁶⁰.

Την εφαρμογή του Χάρτη από τα συμβαλλόμενα κράτη παρακολουθεί η αρμόδια *Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων* η οποία εξετάζει υποθέσεις που αφορούν συλλογικές προσφυγές από συλλόγους εργαζομένων και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Η κύρωση του Χάρτη σύμφωνα με το *άρθρο 28 του Συντάγματος* τον καθιστά νομικά δεσμευτικό κείμενο και υποχρεώνει τα

⁵⁹ Γεώργιος Σ.-Π. Κατρούγκαλος , «Κοινωνικά δικαιώματα» Βιβλιοθήκη του Πολίτη , εκδόσεις ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ , Αθήνα – Κομοτηνή 2006 ,σελ .64

⁶⁰ Γαβριήλ Αμίτσης , «Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης , το θεσμικό πλαίσιο», εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 1999 , σελ. 233&235

ελληνικά δικαστήρια να εξετάζουν τις προσφυγές και τις νομοθετικές μεταβολές που γίνονται στο παρόν δίκαιο με γνώμονα τα άρθρα του Χάρτη.

Για την υλοποίηση των άρθρων του Χάρτη επιτάσσεται ,εκτός του δικαστικού έλεγχου ,την ενεργή συμμετοχή του Κράτους είτε μέσω της νομοθετικής του εξουσίας και των μηχανισμών που διαθέτει είτε μέσω της ουσιαστικής πρόληψης .Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρθρο 30 που αφορά το «δικαίωμα για προστασία εναντία στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό» καθώς και το άρθρο 12 που αφορά το «δικαίωμα για κοινωνική ασφάλεια».

Σε ότι αφορά την νομοθετική λειτουργία του Κράτους γίνεται αντιληπτό ότι το περιεχόμενο και η ψήφιση των νόμων θα πρέπει να γίνεται από τα αρμόδια όργανα (Βουλή ,Κυβέρνηση), λαμβάνοντας υπόψη μεταξύ άλλων και την διάσταση των κοινωνικών δικαιωμάτων και των φορέων τους .

Η ποιότητα ωστόσο των παροχών σε συνάρτηση με την ποσότητα απαιτούν από το Κράτος ένα υψηλό κόστος οικονομικών πόρων. Το κόστος γεννάται τόσο με την διατήρηση και εξυγίανση του δημόσιου τομέα (προσωπικό ,κτιριακές υποδομές όπως σχολεία , νοσοκομεία ή αναλώσιμα κάθε είδους κ.α.) ,όσο και παροχών που θα προστατέψουν ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (όπως είναι οι άνεργοι , οι πολύτεκνοι κ.λπ.).

Γίνεται αντιληπτό ότι ανεξαρτήτως της κύρωσης κάποιου νομικού κειμένου σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η οικονομική κατάσταση του Κράτους .Αυτός είναι ο λόγος που παρατηρείται μια εγγενής διαφοροποίηση μεταξύ των κοινωνικών παροχών ενός «πλούσιου» Κράτους από ένα «φτωχότερο». Με τα παραπάνω σχετίζεται άμεσα το επίπεδο κοινωνικής πολιτικής και του Κράτους Πρόνοιας που θα αναπτύξουμε σε επόμενο κεφάλαιο .

2.2.δ.α. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ -1950)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁶¹ υπεγράφη στην Ρώμη το 1950. Το κείμενο της ΕΣΔΑ συγκαταλέγεται στις διεθνείς Συμβάσεις. Την υπέγραψαν τα κράτη-μέλη του Συμβούλιου της Ευρώπης και τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 1953.

Το Συμβούλιο ως προς την διατύπωση της Σύμβασης έλαβε υπόψη την διακήρυξη των δικαιωμάτων του Ανθρώπου όπως αυτά είχαν διατυπωθεί στην Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών τον Δεκέμβριο του 1948.

Σκοπός της Σύμβασης ήταν η υλοποίηση ισχυρότερης ενότητας μεταξύ των Μελών της, η προάσπιση και η ανάπτυξη των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών ως βάση έκφρασης της δικαιοσύνης, της ειρήνης και της δημοκρατίας.

Στην Σύμβαση εκτός της εξαγγελίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών συμπεριλαμβάνονται τα όργανα και οι διαδικασίες που κρίνονται ως απαραίτητες για την προάσπιση τους. Στο άρθρο 6 παρ. 1 γίνεται λόγος για την εκδίκαση των υποθέσεων με δίκαιο και αμερόληπτο τρόπο κάτω από τις επιταγές που προστάζει η έννοια της δικαιοσύνης.

Αναλυτικά τα άρθρα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι τα εξής και περιλαμβάνονται στον ΤΙΤΛΟ 1 «Δικαιώματα και Ελευθερίες»:

- Άρθρο 1-Υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου
- Άρθρο 2- Δικαίωμα στην ζωή
- Άρθρο 3-Απαγορευση βασανιστηρίων

⁶¹ Από την Ελλάδα κυρώθηκε αρχικά με τον Ν 2329/1953. Υστερα από την καταγγελία της από το καθεστώς της δικτατορίας τέθηκε εκ νέου σε ισχύ με το Νομοθετικό Διάταγμα 53/1974

- Άρθρο 4-Απαγόρευση της δουλείας & των καταναγκαστικών έργων
- Άρθρο 5-Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια
- Άρθρο 6-Δικαίωμα στην χρηστή απονομή δικαιοσύνης
- Άρθρο 7-Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου
- Άρθρο 8-Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
- Άρθρο 9-Ελευθερία σκέψης , συνείδησης & θρησκείας
- Άρθρο 10-Ελευθερία έκφρασης
- Άρθρο 11-Ελευθερία του συνέρχεσθε & συνεταιρίζεσθαι
- Άρθρο 12-Δικαιωμα συνάψεως γάμου
- Άρθρο 13-Δικαιωμα πραγματικής προσφυγής
- Άρθρο 14- Απαγόρευση των διακρίσεων
- Άρθρο 15-Παρεκκλιση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης
- Άρθρο 16-Περιορισμοι στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών
- Άρθρο 17-Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος
- Άρθρο 18-Ορια στη χρήση περιορισμών σε δικαιώματα

2.2.δ.β. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (1998)

Η άμεση προσφυγή του ιδιώτη σε ένα αρμόδιο και αυτόνομο δικαστήριο για τα δικαιώματα του Ανθρώπου μπόρεσε να γίνει πραγματικότητα με την έναρξη ισχύος του 11^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ τον Νοέμβριο του 1998. Από την 01/06/2010 έχει τεθεί σε ισχύ το 14^ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ με σκοπό την βελτίωση της λειτουργίας του Δικαστηρίου με ότι αφορά την αποτελεσματικότητα και την ταχύτερη εξέταση των υποθέσεων ⁶².

α) Οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξέταση ατομικής προσφυγής είναι :

- η παραβίαση να είναι προσωπική και άμεση
- η παραβίαση να αφορά στα δικαιώματα που αναφέρονται στην Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα
- να μη στρέφεται κατά ιδιωτών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου
- να έχουν εξαντληθεί όλα τα εσωτερικά ένδικα μέσα
- η προσφυγή να έχει ασκηθεί εντός προθεσμίας 6 μηνών από την έκδοση τελεσίδικης απόφασης του Ανωτάτου δικαστηρίου

Τα παραπάνω προβλέπονται στον ΤΙΤΛΟ II και στα άρθρα 22-51 που ορίζουν λεπτομερειακά την σύνθεση ,τις γνωμοδοτήσεις ,την γραμματεία & τους εισηγητές ,τις αρμοδιότητες των μόνων Δικαστών κ.λπ.

⁶²Αντώνης Μαγγανάς ,Χαράλαμπος Χρυσανθάκης ,Δημήτρης Βανδώρος , Λίλα Καρατζά , «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου » , Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , 3^η Έκδοση, Αθήνα 2011 , σελ. 5-6

β)Αποφάσεις ΕΔΔΑ

Αν και όπως αναφέραμε η ΕΣΔΑ αφορά σύμβαση των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων που αναφέρονται ουσιαστικά στα ατομικά δικαιώματα για αυτό και απαιτούν ατομική προσφυγή .Ωστόσο υπάρχουν σειρά αποφάσεων που το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη την αξιολόγηση των προσφύγων με γνώμονα τα κοινωνικά δικαιώματα ως διάσταση των ατομικών.

Σχετικές αποφάσεις είναι :

- η υπόθεση *Tatar*⁶³ κατά Ρουμανίας με αριθμό υπόθεσης [67021/01] ,όπου η υπόθεση αφορούσε «σε περιβαλλοντική καταστροφή και επιδείνωση της υγείας του προσφεύγοντος από λειτουργία ορυχείου χρυσού» όπου παραβιάστηκε το άρθρο 8 που αφορά το «δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής».

~Η υπόθεση αφορούσε τον αυξημένο κίνδυνο για την ζωή ,το περιβάλλον και την υγεία του προσφεύγοντος λόγω της εξόρυξης χρυσού στην περιοχή. Το κράτος σύμφωνα με το Δικαστήριο θα έπρεπε να διαφυλάξει με την λήψη των απαραίτητων μέτρων την υγεία και την καταστροφή του περιβάλλοντος.

⁶³ Αντώνης Μαγγανάς ,Χαράλαμπος Χρυσανθάκης ,Δημήτρης Βανδώρος , Λίλα Καρατζά , «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου » , Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , 3^η Έκδοση, Αθήνα 2011 , σελ. 219

- Η υπόθεση *Demir et Baykara*⁶⁴ κατά Τουρκίας με αριθμό υπόθεσης [34503/97], όπου η υπόθεση αφορούσε την «στέρηση του δικαιώματος των προσφευγόντων δημοτικών υπαλλήλων να ιδρύσουν σωματείο και να διεξάγουν διαπραγματεύσεις για την σύναψη συλλογικών συμβάσεων» όπου παραβιάστηκε το άρθρο 11 «ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταίριζεσθαι»

~Η υπόθεση αφορούσε την στέρηση δημιουργίας συνδικάτου από τις εθνικές αρχές, ώστε οι προσφεύγοντες να διεξάγουν διαπραγματεύσεις και να συνάψουν συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Σε αυτήν την περίπτωση το Δικαστήριο έκρινε ότι συνίσταται παράβαση του διεθνούς δικαίου και του άρθρου 11.

Από το πρώτο πρόσθετο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ και το άρθρο 1 που αφορά στο δικαίωμα στην «προστασία της ιδιοκτησίας» υπάρχουν οι αντίστοιχες αποφάσεις :

- η υπόθεση *Αποστολάκη*⁶⁵ κατά Ελλάδας με αριθμό υπόθεσης [39574/07], όπου η υπόθεση αφορούσε την «Στέρηση δικαιώματος συνταξιοδότησης λόγω

⁶⁴ Αντώνης Μαγγανάς, Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Δημήτρης Βανδώρος, Λίλα Καρατζά, «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 3^η Έκδοση, Αθήνα 2011, σελ. 304

⁶⁵ Αντώνης Μαγγανάς, Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Δημήτρης Βανδώρος, Λίλα Καρατζά, «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 3^η Έκδοση, Αθήνα 2011, σελ. 385

ποινικής καταδίκης δικαιούχου», όπου παραβιάστηκε το άρθρο 1

~Η υπόθεση Αποστολάκη αφορούσε το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του προσφεύγοντος. Το 1988 του αναγνωρίστηκε το συνταξιοδοτικό δικαίωμα και συγκεκριμένα τον 06/1987. Ο προσφεύγων λόγω ποινικού αδικήματος καταδικάστηκε με κάθειρξη 11 ετών. Η ποινή εκδικάστηκε λόγω παραποίησης βιβλίων των ασφαλισμένων και προέβη σε παραίτηση. Ο διευθυντής του ΙΚΑ ακύρωσε την απόφαση του 1988 και μετέφερε ένα ποσοστό της σύνταξης στην κόρη και την σύζυγο του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 1. Θεωρήθηκε ως απολυτή έκπτωση από κάθε δικαίωμα στην σύνταξη και ο προσφεύγων υποχρεώθηκε να υποστεί στέρηση κάθε μέσου επιβίωσης.

- η υπόθεση Κοκκίνης⁶⁶ κατά Ελλάδας με αριθμό υπόθεσης [45769/06], όπου η υπόθεση αφορούσε την «έννοια περιουσίας. Αναγνώριση συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Χρόνος έναρξης δικαιώματος προσφεύγοντος να επιτύχει την καταβολή συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων». Παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού ιδιοκτησίας, παραβίαση άρθρου 1

~Η υπόθεση Κοκκίνης αφορά τον λανθασμένο υπολογισμό της συντάξεως του προσφεύγοντος και την μη αποδοχή από το Ελεγκτικό Συνέδριο να του καταβάλει αναδρομικά τα οφειλόμενα ποσά που είχαν προέλθει από την μη καταβολή του σωστού πόσου της σύνταξης . Το

⁶⁶ Αντώνης Μαγγανάς ,Χαράλαμπος Χρυσανθάκης ,Δημήτρης Βανδώρος , Λίλα Καρατζά , «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου » , Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , 3^η Έκδοση, Αθήνα 2011 , σελ. 390

Ελεγκτικό Συνέδριο προέβει σε παραγραφή του ποσού αντί να διατάξει την αναδρομική καταβολή στον δικαιούχο..

Οι άνω υποθέσεις παραβίασης ατομικών δικαιωμάτων αποτελούν δείγμα των αποφάσεων του ΕΔΔΑ που λήφθηκαν υπόψη από το Δικαστήριο και τα κοινωνικά δικαιώματα του προσφεύγοντος ως αδιαίρετη συνέχεια των ατομικών. Η πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ αναγνωρίζει το συνταξιοδοτικό δικαίωμα ως ιδιοκτησία χωρίς όμως να ορίζει το ποσό της σύνταξης καθώς αυτό έγκειται στην εθνική νομοθεσία. Στην νομολογία του αναγνωρίζει επίσης ότι ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής και της υγείας έχει άμεση σχέση με τον τομέα του περιβάλλοντος .

2.2.ε.ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ

Οι θεωρητικές βάσεις για μια νέα εποχή διασφάλισης ενός ευοίωνου κοινωνικού προτύπου έχουν διατυπωθεί στην «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα» του 2000-2005 η οποία έθεσε τους στόχους του εκσυγχρονισμού της κοινωνικής προστασίας ,την καταπολέμηση των διακρίσεων που θα συνοδεύονται από τις συνθήκες κοινωνικής ευημερίας ,την επίτευξη υψηλότερης παραγωγικότητας ,και την διαβίου μάθηση στον τομέα της απασχόλησης .

Έθεσε επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές και την κοινή στρατηγική σε τομείς όπως : την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία με παράλληλη προώθηση της βελτίωσης της κοινωνικής προστασίας ,την καταπολέμηση των διακρίσεων ,την ισότητα των φύλων μέσω διεθνούς

συνεργασίας και της προώθησης υπηρεσιών υψηλής ποιότητας⁶⁷ που θα ανταποκρίνονται καλύτερα στις κοινωνικές ανάγκες (όπως εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νικαίας τον Δεκέμβριο του 2000).

Στην ίδια βάση κινήθηκε και η «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα» του 2006-2010 με προτεραιότητα την προάσπιση της κοινωνικής συνοχής (όπως αναφέρεται στην στρατηγική της Λισσαβόνας), με την αρμονική λειτουργία της ενιαίας αγοράς, τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των κυριοτέρων αξόνων που εξασφαλίζουν την απασχόληση, την ισότητα ευκαιριών και ένταξης στο ευρύτερο πλαίσιο της αλληλεγγύης.

Η νέα ατζέντα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση στοχεύει στην ενσωμάτωση των κοινωνικών εταίρων με ευνοϊκότερους όρους και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων που παρουσιάζουν οι αμοιβές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Στοχεύει επίσης στην ισότητα ατόμων με αναπηρία που πλήττονται από τις νέες οικονομικές και εργασιακές συνθήκες ώστε να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι του Ευρωπαϊκού χώρου⁶⁸ και τα άτομα αυτά να προστατευτούν αποτελεσματικά.

Οι παραπάνω θετικές ενέργειες θα πρέπει να αποτυπώνουν την πραγματικότητα αλλά και την πρακτική διάσταση των ζητημάτων που θέτουν και να έχουν απτά αποτελέσματα ώστε να μπορούμε να τις χαρακτηρίσουμε ως επιτυχημένες.

Ωστόσο αντιλαμβανόμενη η Ευρώπη την ελλιπή αποτελεσματικότητα των παραπάνω δράσεων ακολούθησε συντονισμένα μια πολιτική που θα εντάσσεται στην νέα κοινωνική πραγματικότητα και θα καταπολεμά την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Εφαρμόστηκαν μέθοδοι κάτω από το πρίσμα του Ανοιχτού συντονισμού στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής όπως είναι οι Γενικές κατευθυντήριες γραμμές για την Οικονομική Πολιτική και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

⁶⁷ Ηρώ Νικολακόπουλου-Στεφάνου, «Η Κοινωνική Ευρώπη, Προσδοκίες και Επιτεύγματα, Βιβλιοθήκη διεθνών και Ευρωπαϊκών μελετών, Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2006, σελ.28-29

⁶⁸ http://europa.eu/...social.../social.../c10127_el.ht, Σύνοψη Ευρωπαϊκής νομοθεσίας, Ατζέντα για την κοινωνική πολιτική 2006-2010, τελευταία ανάγνωση στις 12/05/2012

Όμως και στον τομέα της απασχόλησης έγιναν σημαντικές θεωρητικές διατυπώσεις ιδίως μέσω της *Στρατηγικής για την απασχόληση* με σημείο αναφοράς της Ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής την συνθήκη της Λισαβόνας το 2007 και την *στρατηγική της Λισαβόνας* όπως αυτή διαμορφώνεται ήδη από το 2000⁶⁹.

2.2.ζ. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

Για να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα αποτελέσματα που ζούμε σήμερα και που γεννηθήκαν από τις αναποτελεσματικές πολιτικές για το κράτος πρόνοιας και τις εν γένει πολιτικές προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων θα αναφερθούμε στο θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο κινήθηκαν έως τις μέρες μας οι επιμέρους δράσεις υπέρ των κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω του λεγόμενου «Κράτους Πρόνοιας».

Ο όρος του «κράτος πρόνοιας» έχει συνδεθεί με την ιστορική εξέλιξη του *αστικού κράτους* και ταυτίζεται με τις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης, έτσι ώστε να επιτευχθεί η ευημερία όλων των πολιτών με κεντρικό και σημαίνοντα ρόλο αυτόν του Κράτους⁷⁰.

Επί της ουσίας ακολουθήθηκε ο νομικός φιλελευθερισμός σε μια κριτική των προνομιακών πρακτικών που εμπίπτουν στην

⁶⁹ Βασιλική Ι. Πρέκα, « Στρατηγική της Λισαβόνας και Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2010, σελ. 3

⁷⁰ Όλγα Β. Στασινόπουλου, «Κράτος Πρόνοιας, Ιστορική εξέλιξη -Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη -Gutenberg, Αθήνα 2003, σελ. 19

«αγαθοεργία» που αναποτελεσματικά αύξησε την φτώχεια καθώς την διατηρούσε με έμμεσο τρόπο προσφέροντας κίνητρα σε αυτήν την ομάδα ανθρώπων να παραμείνουν σε αυτήν την δυσμενή κατάσταση⁷¹.

Ιστορικά το κράτος πρόνοιας δημιουργήθηκε στη Γαλλία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ενώ σήμερα καλύπτει ένα διευρυμένο φάσμα κάλυψης κοινωνικών αναγκών και της ρύθμισης της υγιούς κοινωνικής αναπαραγωγής, με δυο σκέλη κρατικής παρέμβασης :

- Ένα οικονομικό όπου η κοινωνική πολιτική παίζει συμπληρωματικό ρόλο στην σχέση κράτους-αγοράς και στηρίζει την λειτουργία της
- Το κοινωνικό το οποίο πραγματώθηκε στο μοντέλο κοινωνικής προστασίας της μεταπολεμικής Βρετανίας του Μπέβεριτζ με στόχο την πολύτιμη κοινωνική συνοχή⁷².

Το κράτος λοιπόν βαρύνεται με την υποχρέωση να δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας και προστασίας προστατεύοντας τις ασθενείς κοινωνικές ομάδες (ασθενείς , οικογένεια , ανέργους , διασφάλιση ισότητας κ.α.). Η ασφάλεια και η προστασία των ευπαθών κοινωνικών ομάδων ταυτίζονται με τα κοινωνικά δικαιώματα αλλά σαφώς και με το εργατικό δυναμικό και τις παραγωγικές δυνάμεις .

Το Κράτος έχει ανάγκη έναν υγίη κοινωνικό ιστό ώστε να λειτουργεί καλύτερα και να μπορεί να επιτύχει εύρυθμη οικονομική λειτουργία και ανάπτυξη .

Η άποψη αυτή έρχεται να συναντήσει την «διαλεκτική σχέση πολίτη και πολιτείας» του Αριστοτέλη. Η διαφορά ωστόσο έγκειται στο που οδηγεί αυτή η διαλεκτική σχέση , καθώς όπως όλοι βλέπουμε η πολύ-φημισμένη ευημερία δεν έχει επιτευχθεί σύμφωνα με την Αριστοτελική εννοιολογική ανθρωποκεντρική ερμηνεία.

⁷¹ Francois Ewald , «Ιστορία του Κράτους Πρόνοιας» ,Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολίτικης ,Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000, σελ. 27-28

⁷²Όλγα Β. Στασινόπουλου,«Κράτος Πρόνοιας ,Ιστορική εξέλιξη -Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις» , βλέπε R.Mishra 1984 ,I.Gough 1982 , Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη -Gutenberg, Αθήνα 2003,σελ.20

Το κράτος και εν συνεχεία η ίδια η Ευρώπη συνειδητοποιώντας την άνω αλληλεπίδραση ακολούθησαν συγκεκριμένα μοντέλα κοινωνικής πολιτικής τα οποία έχουν θεωρητικά διατυπωθεί στη παρακάτω γνωστή κατηγοριοποίηση :

- Το υπολειμματικό μοντέλο βασιζόμενο στο γνωστό *laissez-faire* που αποτέλεσε την βάση του φιλελεύθερου οικονομικού συστήματος και αποδίδει την επιτυχία του στην ορθολογική χρήση πόρων, όπου αυτοί είναι απαραίτητοι και όχι καθολικά ,ενθαρρύνοντας τον ανταγωνισμό και την ατομική πρωτοβουλία με μόνο στόχο την αποφυγή της εξαθλίωσης και
- το θεσμικό-αναδιανεμητικό μοντέλο το οποίο στόχευε στην καθολική κάλυψη και την αποφυγή της δημιουργίας κοινωνικών ανισοτήτων⁷³.

Όπως γίνεται σαφές στην πράξη κανένα από τα μοντέλα κοινωνικής προστασίας δεν κατάφεραν να καλύψουν και να διατηρήσουν μακροχρόνια την διασφάλιση της ουσιώδους κοινωνικής και υγιούς κοινωνικής αναπαραγωγής και ευημερίας.

Πιο συγκεκριμένα στο πλαίσιο ανάπτυξης των Ευρωπαϊκών κοινωνικών μοντέλων συναντάμε τέσσερα βασικά κοινωνικά μοντέλα :

- 1)το Σοσιαλδημοκρατικό κοινωνικό κράτος (Σκανδιναβικές χώρες), 2) το κορπορατιστικό (Γερμανία, Αυστρία ,Γαλλία Βέλγιο) , 3) το αγγλοσαξονικό φιλελεύθερο «καθεστώς ευημερίας» (Αγγλία ,Ιρλανδία) , 4) το νότιο-ευρωπαϊκό κράτος πρόνοιας (Ιταλία ,Ελλάδα , Πορτογαλία, Ισπανία).

1)Το Σοσιαλδημοκρατικό κοινωνικό κράτος βασιζόμενο στο θεσμικό-αναδιανεμητικό μοντέλο παρέχει μεγάλου φάσματος παροχές μέσω

⁷³Όλγα Β. Στασινόπουλου, «Κράτος Πρόνοιας ,Ιστορική εξέλιξη -Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη -Gutenberg, Αθήνα 2003,σελ. 23-24

ενός υψηλού επίπεδου φορολογίας⁷⁴ και προώθησης ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών μέσω της πρωτοποριακής στήριξης νέων οικογενειακών δόμων όπως π.χ. οι μόνο-γονεϊκές οικογένειες⁷⁵.

2) Το κορπορατιστικό παρέχει ευρεία κάλυψη και γενναιοδωρες παροχές με την σύνδεση των παροχών και την θεμελίωση τους σύμφωνα με το κοινωνικό-επαγγελματικό status των ατόμων και την αναφορά στην οικογένεια με την στήριξη του άνδρα- προστάτη της οικογένειας και όχι το το μεμονωμένο άτομο.

3) Το αγγλοσαξονικό φιλελεύθερο μοντέλο όπου εδώ η κάλυψη είναι κυρίως παθητική, τα κοινωνικά δικαιώματα παρέχονται μετά από έλεγχο του δικαιούχου και την κρίση του κράτους ότι χρειάζεται στήριξη οδηγώντας σε στιγματισμό του ατόμου και επιχειρώντας την μικρότερη χρήση πόρων. Επί της ουσίας το κράτος παρεμβαίνει όταν η οικογένεια⁷⁶, ως κύριος μοχλός στήριξης, και η αγορά αδυνατούν να πραγματώσουν το κατώτατο επίπεδο διαβίωσης, ένα βήμα δηλαδή πριν την απόλυτη εξαθλίωση.

4) Το νότιο-ευρωπαϊκό κράτος πρόνοιας έχει ως κύρια χαρακτηριστικά του την πόλωση και τον κατακερματισμό χωρίς να υπάρχει καθολικότητα στην παροχή των κοινωνικών δικαιωμάτων ενώ σε αυτά

⁷⁴ www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/0/.../Πετμεζίδου_Διαφάνειες.ppt Καθηγήτρια Δημοκριτείου Πανμίου Θράκη, CROP Fellow (International Social Science Council /Comparative Research on Poverty)

⁷⁶ www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/0/.../Πετμεζίδου_Διαφάνειες.ppt Καθηγήτρια Δημοκριτείου Πανμίου Θράκη, CROP Fellow (International Social Science Council /Comparative Research on Poverty)

τα κράτη υπάρχει η ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων ⁷⁷παρουσιάζοντας κενά τα οποία καλείται να καλύψει η οικογένεια του ατόμου. Στην ουσία το σύστημα αυτό δεν παρέχει την απαιτούμενη κοινωνική ασφάλεια ενώ τα κράτη στα οποία πραγματώθηκε παρουσίαζαν ένα υψηλό ποσοστό φοροδιαφυγής λόγω των υψηλών φόρων που επέβαλαν στους πολίτες τους .

-Σύμφωνα με την επιστημονική ανάλυση του «*Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ*», και της έκθεσης της «ερευνητικής μονάδας κοινωνικής πολιτικής, φτώχειας και ανισοτήτων» που την συνοδεύει, το χαμηλότερο ποσοστό επιτυχίας στην πράξη έχει το αγγλοσαξονικό μοντέλο κάλυψης (*Αγγλία και Ιρλανδία*) και το μοντέλο των νότιο-ευρωπαϊκών χώρων.

Το πρόβλημα έγκειται στον τρόπο οργάνωσης της κοινωνικής πολιτικής και του συστήματος της κοινωνικής προστασίας . Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ελλάδας όπου η ίδια η δόμηση του κράτους με τα υψηλά επίπεδα γραφειοκρατίας, με έντονη την ανάπτυξη των πελατειακών σχέσεων που οδηγούν σε ανισομερή κατανομή των πόρων και τις αδύναμες κοινωνικές ομάδες στην κατάσταση φτώχειας. *Η παροχή επιδομάτων και διευκολύνσεων γίνεται με ανορθολογικό τρόπο χωρίς να υπάρχει ο απαραίτητος έλεγχος της οικονομικής κατάστασης του δικαιούχου.*

Σε όλα τα παραπάνω προστίθεται και το υψηλό ποσοστό φοροδιαφυγής με αποτέλεσμα την αύξηση κοινωνικών δαπανών χωρίς όμως να υπάρχουν τα αντίστοιχα επιθυμητά αποτελέσματα. *Το αποτέλεσμα λοιπόν για την Ελλάδα είναι το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το οποίο ανέρχεται σε 20,5%.*

Η άνω κατάσταση και η ανυπαρξία του κράτους οδήγησε στην ισχυροποίηση των δεσμών της οικογενείας και αυτού που

⁷⁷ www.ineobservatory.gr/.../h-ellada-paroys ,Γιάννης Δαφέρμος & Χρίστος Παπαθεοδώρου ,Κείμενα Πολίτικης (Policy Briefs) , «Το παράδοξο της κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα ,Γιατί η αύξηση των δαπανών για κοινωνική προστασία δεν μείωσε την φτώχεια», τελευταία ανάγνωση στις 24/04/2012

μεταγενέστερα ονομάστηκε προνοιακός πλουραλισμός, όπου η πρόνοια παρέχεται με κάθε δυνατό τρόπο σύμφωνα με τις κοινωνικές ανάγκες και το πέρασμα στην «κοινωνία της φροντίδας»⁷⁸.

Ωστόσο οι παρούσες οικονομικές συνθήκες δεν επιτρέπουν σε κανένα Ευρωπαϊκό κράτος να προχωρήσει σε κοινωνικές παροχές λόγω κόστους, ενώ αντιθέτως αμβλύνονται τα θέματα περί ζητημάτων κοινωνικής προστασίας με την δημιουργία αισθημάτων ανασφάλειας στο κοινωνικό σύνολο.

Η απουσία του κράτους από τις ουσιαστικές ανάγκες του κοινωνικού προσώπου και φορέα κοινωνικών δικαιωμάτων αποξενώνει το άτομο , το οδηγεί στην περιθωριοποίηση και το καθιστά αδύναμο να κάνει ,έστω και στο ελάχιστο χρήση, οποιουδήποτε δικαιώματος .

Η ανικανότητα αυτή σε συνάρτηση με τη περιθωριοποίηση αποδυναμώνει την προσωπικότητα του ατόμου ,περιορίζει την ατομική του ελευθερία λόγω έλλειψης πόρων ,αναστέλλει το δικαίωμα της ισότητας και της κοινωνικής προστασίας που αποτελεί κρατική υποχρέωση.

⁷⁸Όλγα Β. Στασινόπουλου, «Κράτος Πρόνοιας ,Ιστορική εξέλιξη -Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη -Gutenberg, βλέπε R.Mishra 1984 ,I.Gough 1982 Αθήνα 2003,σελ.136-137

2.2.η.Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Το ελληνικό Σύνταγμα περιλαμβάνει στο εσωτερικό του άρθρα με ρητή ή έμμεση διατύπωση προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων .

Τα άρθρα αυτά είναι :

- Το άρθρο 25 § 1 που κάνει λόγο για τον σεβασμό της αρχής της αναλογικότητας κατά την λήψη μέτρων υπέρ του δημόσιου συμφέροντος,χωρίς αυτά τα μέτρα να είναι μονομερή, δυσανάλογα ή επαχθή σε βάρος του συνόλου ή μερίδας του πληθυσμού και κυρίως αυτών που αποτελούν ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες.Οι ομάδες αυτές και το σύνολο του πληθυσμού θα πρέπει να δύναται να απολαύσει τα θεμελιώδη δικαιώματα του.
- Το άρθρο 4 §§ 1 και 5. Η παρ.1 του άρθρου 4 αναφέρεται στην ισότητα όλων των Ελλήνων ενώπιον του νόμου, ενώ η παρ. 5 αναφέρει ότι όλοι οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις δυνάμεις τους.
- Το άρθρο 25 § 4 όπου γίνεται λόγος για την αξίωση του Κράτους στην εκπλήρωση του χρέους κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.
- Το άρθρα 1 . Το άρθρο 1 αναφέρεται στην λαϊκή κυριαρχία και την εμπιστοσύνη που παρέχουν οι πολίτες προς την Δημόσια Διοίκηση η οποία θα πρέπει να δρα κάτω από τις επιταγές των αρχών του Συντάγματος και την διασφάλιση του έθνους (εδώ διατυπώνεται έμμεσα η εμπιστοσύνη των πολιτών ότι το Κράτος θα δράση με γνώμονα την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και δει κοινωνικών όπως ορίζει το Σύνταγμα και η αρχή της αναλογικότητας του 25 § 1)
- Το άρθρο 22 §§ 1-5 .Σε αυτό το άρθρο αναφέρεται ρητά το δικαίωμα στην εργασία ,την ισότητα της αμοιβής , την υπογραφή συλλογικών συμβάσεων εργασίας,την απαγόρευση της

αναγκαστικής εργασίας και το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση.

- Τα άρθρο 23 §§1 και 2. Αναφέρεται στο δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας και στο δικαίωμα της απεργίας ως *έκφραση συλλογικών κινητοποιήσεων και προάσπισης του κοινωνικού δικαιώματος της εργασίας.*
- Το άρθρο 24 § 1 .Αναφέρεται στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Η προστασία τους αποτελεί θεμελιώδη κοινωνικό δικαίωμα.
- Το άρθρο 16 §§2 και 4. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στο δικαίωμα της δωρεάν παιδείας ως μέσο αγωγής όλων των Ελλήνων.

Η Ελλάδα εκτός των άνω άρθρων που διατυπώνονται στο Σύνταγμα έχει δεσμευθεί ως προς την διασφάλιση των κοινωνικών και όχι μόνο δικαιωμάτων και με την υπογραφή διεθνών συμβάσεων που αναπτύξαμε στο κεφάλαιο ανάλυσης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και της ίδιας της νομολογίας του ΕΔΔΑ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

3.1.Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1.α Τι είναι το Μνημόνιο και οι εφαρμοστικοί νόμοι

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα βρίσκεται υπό το καθεστώς οικονομικής βοήθειας από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο⁷⁹ με την σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το μνημόνιο είναι συγκεκριμένοι στόχοι οι οποίοι συνοδεύονται και από ένα χρονοδιάγραμμα υλοποίησης τους.Οι εφαρμοστικοί νόμοι είναι οι νόμοι εκείνοι που πρέπει να θεσπιστούν από το ελληνικό Κράτος έτσι ώστε να υλοποιηθούν εμπρόθεσμα οι οριζόμενοι στόχοι του μνημονίου.

3.1.β Τα μέτρα που προβλέπονται

Στην περίπτωση της Ελλάδας υπήρξαν ήδη δύο μνημόνια . Στο πρώτο μνημόνιο ο μηχανισμός στήριξης του Δ.Ν.Τ. και της ευρωζώνης σε συμφωνία με την ελληνική κυβέρνηση δημιούργησαν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εξυγιανθεί η ελληνική οικονομία⁸⁰ .Τα μέτρα αυτά επηρέασαν άμεσα τον δημόσιο τομέα μέσω της μείωσης των μισθών των δημοσίων υπάλληλων ,την κοινωνική ασφάλιση ,του επιδόματος ανεργίας ,πολυτέκνων κ.λπ.

Ακολούθησε το δεύτερο μνημόνιο με μέτρα που επηρέασαν σε μεγάλο μέρος και τον ιδιωτικό τομέα ,την φορολογία ,και την δημιουργία νέων νόμων και του δημόσιου τομέα γενικότερα .

⁷⁹ Πρόκειται για το IMF και αποτελεί παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια εφόσον του ζητηθεί, el.Wikipedia.org, 23/06/2012

⁸⁰ Νόμος 3845/2010 ΦΕΚ 65/06.05.2010

Πιο συγκεκριμένα τα μέτρα αφορούσαν :

- Την μείωση του κατωτάτου μισθού
- Την κατάργηση του συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων
- Την μείωση των ασφαλιστικών εισφορών
- Το πάγωμα μισθών στο Δημόσιο τουλάχιστον για μια τριετία

Τα μέτρα αφορούσαν και τον ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό τομέα όπου έγιναν οι εξής μεταβολές⁸¹ :

- Μείωση των συντάξεων και αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού τους
- Μείωση και των προώρων συντάξεων
- Περιορισμός συμμετοχής του Κράτους στην ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη
- Αύξηση κόστους συμμετοχής των ασφαλισμένων για τις παροχές υγείας

Οι μεταβολές στις συμβάσεις εργασίας έγιναν με τον Ν. 4046/2012 με έναρξη ισχύος από τον Μάιο του 2012. Η άνω νομοθετική ρύθμιση έφερε ρηξικέλευθες μεταβολές στις εργασιακές σχέσεις και υποβάθμισε ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματος και του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων.

Όλα τα παραπάνω συνοδεύονται και από μια σειρά φορολογικών επιβαρύνσεων :

Το ΕΤΑΚ του 2009 , την έκτακτη εισφορά στη μεγάλη ακίνητη περιουσία του έτους 2009, τον Φόρο Ακίνητης Περιουσίας του 2010,τον Φόρο

⁸¹ Κατερίνα Κοκκαλιάρη , Εφημερίδα Έθνους.gr , «Το τριετές τούνελ του ΔΝΤ –Όλα τα σκληρά μέτρα για μισθούς , περίθαλψη και εργασιακά είναι ήδη γνωστά από τις Εκθέσεις του ΔΝΤ και της Κομισιόν για την ελληνική οικονομία. Η πρώτη επώδυνη μετατροπή γίνεται στο ασφαλιστικό» , ημερομηνία δημοσίευσης 18/04/2010 , τελευταία ανάγνωση 11/02/2012

Ακίνητης Περιουσίας του 2011 , το έκτακτο Ειδικό Τέλος Ακινήτων για το 2011⁸².

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα μέτρα αυτά είναι εξαιρετικά επώδυνα για το σύνολο της κοινωνίας και δει για τις ευαίσθητες μερίδες του πληθυσμού.

⁸² Μαρία Βουργάνα , Εφημερίδα Ημερησία. gr , «Ακίνητα : έξι νέοι φόροι το 2012», ημερομηνία δημοσίευσης 05/12/2012 , τελευταία ανάγνωση 02/03/2012

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1.ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΕ-ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΕΤΟΝΙΑΣ &ΤΟΥ ΔΕΚ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

4.1.α. Η απόφαση του ΣΤΕ για το «ειδικό τέλος ακινήτων» της ΔΕΗ

Το Συμβούλιο της Επικρατείας στην απόφαση με αριθμό 1972/2012 έκρινε συνταγματικό το «ειδικό τέλος ακινήτων» αλλά αντισυνταγματική⁸³την διακοπή ρεύματος σε περίπτωση μη αποπληρωμής του λογαριασμού της ΔΕΗ.

Πιο αναλυτικά το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάζεται ούτε το Σύνταγμα ούτε η ΕΣΔΑ.Ο προσωρινός χαρακτήρας του μέτρου και η ανάγκη επιβολής του λόγω έκτακτης ανάγκης δημόσιου συμφέροντος καθιστά νόμιμη την επιβολή του.

Το Δικαστήριο παραδέχτηκε την αυξημένη επιβάρυνση των πολιτών αλλά υπογράμμισε πως το μέτρο δεν αφορά στον περιορισμό της παρουσίας λόγω της σοβαρής δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας.

4.1.β. Η απόφαση του ΣΤΕ για το πρώτο μνημόνιο

Στο Δικαστήριο επεβλήθει αίτηση ακυρώσεως από από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών,την Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων, την Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτικών Συνταξιούχων, την Ε.Σ.Η.Ε.Α.και το Τ.Ε.Ε. έτσι ώστε να ακυρωθούν οι νομικές πράξεις του Υπουργείου Οικονομικών που προέβλεπε το Μνημόνιο.

Το Δικαστήριο με την απόφαση 668/2012⁸⁴ έκρινε ότι ο νόμος 3845/2010 που αφορά το Μνημόνιο δεν χρειαζόταν να ψηφιστεί κατά την πλειοψηφία 3/5 δηλαδή σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος που ορίζει αυξημένη πλειοψηφία 180 βουλευτών για την ψήφιση

⁸³ Ακυρώνοντας την απόφαση 1211/2011 του υπουργείου οικονομικών ως παραβίαση της αρχής αναλογικότητας λόγω του απαραίτητου αγαθού ηλεκτρικής ενέργειας για αξιοπρεπή διαβίωση

⁸⁴ Δημοσίευση αποφάσης 02/2012

διεθνών συμβάσεων. Η αιτιολόγηση της απόφασης του ΣτΕ ανέφερε ότι οι διακανονισμοί για την χρηματοδότηση των Κρατών –μελών της Ευρωζώνης δεν αποτελούν διεθνείς συνθήκες. Ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν θεωρεί το μνημόνιο διεθνή σύμβαση.

Παράλληλα το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν περιορίζεται η εθνική κυριαρχία καθώς δεν αναγνωρίζονται εξουσίες σε όργανα διεθνών οργανισμών και κατ' επέκταση ούτε στο ΔΝΤ. Η Κυβέρνηση διατηρεί σύμφωνα με το άρθρο 82 του Συντάγματος την χάραξη γενικής πολιτικής της χώρας.

Τα παραπάνω αφορούν την παραβίαση ή μη στην ψήφιση του μνημονίου και του κλυδωνισμού της εθνικής κυριαρχίας της χώρας. Σε ότι αφορά το περιεχόμενο του μνημονίου από την άποψη των μέτρων το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάζεται ούτε το Σύνταγμα⁸⁵ ούτε και το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ. Το δημόσιο συμφέρον καθώς και ότι τα μέτρα εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο δημοσιονομικής προσαρμογής ήταν από τα βασικά επιχειρήματα του Δικαστηρίου .

Ως κατακλείδα το Δικαστήριο στην απόφαση του ανέφερε ότι οι περικοπές μισθών , συντάξεων , δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και τα επιδόματα περικόπτονται σε βιώσιμα επίπεδα και κάτω από την πίεση του δημόσιου συμφέροντος.

4.1.γ. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λετονίας για τα μέτρα του ΔΝΤ

Μια αντίστοιχη υπόθεση με αυτήν που απασχόλησε το ΣΤΕ έφτασε στα έδρανα του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λετονίας. Το 2009 το Κοινοβούλιο της Λετονίας ψήφισε νόμο που προέβλεπε περικοπές των συντάξεων. Οι θιγόμενοι ιδιώτες άσκησαν προσφυγή κατά των διατάξεων που προέβλεπαν τα άρθρα 2 & 3 με αίτημα να κριθούν ως αντισυνταγματικές .

⁸⁵ Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάζεται το άρθρο 2 για την προστασία της ανθρώπινης αξίας, το άρθρο 4 που κατοχυρώνει την αρχή της ισότητας , το άρθρο 17 για την προστασία της ιδιοκτησίας και τέλος το άρθρο 25 που αφορά την αρχή της αναλογικότητας

Τα άρθρα που είχε ψηφίσει το Κοινοβούλιο της Λετονίας έρχονταν σε αντίθεση με βασικά άρθρα του Συντάγματος. Τα άρθρα που παραβιάζονταν ήταν 1, 91, 105 και 109 του Συντάγματος της Λετονίας (αρχή του κράτους δικαίου, αρχή της ισότητας, προστασία της περιουσίας, δικαίωμα στη σύνταξη)⁸⁶.

Το δικαστήριο έλεγξε αν ο περιορισμός του ύψους της σύνταξης πρέπει να θεμελιωθεί με νόμο, με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας και του προϋπολογισμού της κοινωνικής ασφάλισης μέσω των εγγεγραμμένων εσόδων και εξόδων.

Παράλληλα έλεγξε αν η πράξη μείωσης μπορούσε να αποφευχθεί με λήψη άλλων μέτρων περιορίζοντας λιγότερο τα δικαιώματα των πολιτών καθώς και το ύψος της ζημίας που υπέστησαν αυτές οι κοινωνικές ομάδες από την άνω μείωση.

Το Κοινοβούλιο και το Υπουργικό συμβούλιο κατά την διάρκεια της διαδικασίας δικαιολόγησε την ψήφιση των μέτρων επισημαίνοντας την δεινή οικονομική κατάσταση της χώρας καθώς και τις υποχρεώσεις που έπρεπε να εκπληρωθούν προς τους διεθνείς πιστωτές.

Η εξέταση της υπόθεσης οδήγησε το Δικαστήριο στην απόφαση ότι έπρεπε να θεωρηθούν άκυρες οι νομοθετικές ρυθμίσεις που προέβλεπαν τις σχετικές μειώσεις. Η τεκμηρίωση της απόφασης περιλάμβανε ότι οι διεθνείς υποχρεώσεις που επικαλέστηκε το Κοινοβούλιο δεν δικαιολογούν την παραβίαση του άρθρου 109 του Συντάγματος. *Παράλληλα παραβιάστηκε η αρχή δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των πολιτών προς το Κράτος που συνδέεται με την αρχή του Κράτους δικαίου. Τέλος το Κοινοβούλιο παίρνοντας αυτά τα δυσμενή μέτρα δεν είχε προβλέψει την αποζημίωση των θιγόμενων στο μέλλον, ούτε μια μεταβατική περίοδο προσαρμογής*⁸⁷.

⁸⁶ Ένωση Ελλήνων Εργατολόγων, απόφαση συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Λετονίας, enelerg.gr/index.php?option=, τελευταία ανάγνωση 22/06/2012

⁸⁷ Το αυτοτελές κείμενο στη σελίδα : http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/judg__2009_43_01.htm, τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

4.1.δ. Η νομολογία του ΔΕΚ & η σημασία της για τα κοινωνικά δικαιώματα

Η νομολογία του ΔΕΚ είναι εξαιρετικά σημαντική και έχει μεγάλη βαρύτητα στο θέμα των κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι αποφάσεις του ΔΕΚ μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα εθνικά δικαστήρια για όμοιες υποθέσεις σε σχέση πάντα με το εσωτερικό εθνικό δίκαιο. Είναι σκόπιμο να αναφέρουμε στις σημαντικότερες αποφάσεις του ΔΕΚ και το περιεχόμενο της προσφυγής.

α)Υπόθεση Viking

Η ομώνυμη εταιρεία Φιλανδικών συμφερόντων δραστηριοποιείτο στο τομέα παροχής υπηρεσιών πορθμείου στην περιοχή μεταξύ του Ελσίνκι και του Ταλίν. Η εταιρεία θέλοντας να μειώσει το μισθολογικό κόστος αποφάσισε την μετεγκατάσταση της εταιρείας και την αλλαγή σημαίας σε ένα από τα πλοία της, στο κράτος της Εσθονίας. Η επιλογή δεν ήταν τυχαία καθώς στην Εσθονία το επίπεδο αμοιβής και εργατικού κόστους κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα. Σε αυτήν την απόφαση υπήρξαν αντιδράσεις του συνδικαλιστικού τομέα με το φιλανδικό συνδικάτο να πρωτοστατεί σε απεργιακές κινητοποιήσεις διαμαρτυρόμενο για αυτήν την απόφαση.

Το ΔΕΚ έκρινε ότι στην εν λόγω υπόθεση⁸⁸ σύμφωνα με την ερμηνεία του άρθρου 43 ΕΚ η συνδικαλιστική οργάνωση ή συνδικαλιστικές οργανώσεις μπορούν να προχωρήσουν σε συλλογικές δράσεις οι οποίες θα στοχεύουν σε συμφωνία με την επιχείρηση. Στο ίδιο άρθρο ωστόσο επισημαίνεται από την ερμηνεία του Δικαστηρίου ότι δεν εξαιρείται και η ελευθερία της εταιρείας να θέτει τους όρους την μετεγκατάστασης του σε κάποιο άλλο μέρος. Το Δικαστήριο θέτει το θέμα του δημόσιου συμφέροντος και παράλληλα αναγνωρίζει την σημαντικότητα των

⁸⁸ Υπόθεση C-438/05 , <http://eur-lex.europa> , τελευταία ανάγνωση 23/06/2012

αιτημάτων του συνδικαλιστικού οργάνου τονίζοντας ότι ο περιορισμός δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις αναγκαίες εκείνες δράσεις που θα φέρουν το θεμιτό αποτέλεσμα.

β)Υπόθεση Laval

Στην υπόθεση *Laval* υπήρξαν παρομοίου περιεχομένου δεδομένα με την υπόθεση *Viking*. Η εταιρεία *Laval* ήταν κατασκευαστική εταιρεία της Λετονίας που απασχολούσε εργαζόμενους σε Σουηδικά εργοστάσια. Κινητοποιήθηκαν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις αντιδρώντας ως προς το περιεχόμενο των συμβάσεων εργασίας. Το αίτημα των συνδικαλιστών ήταν να υπογράψει συλλογικές συμβάσεις εργασίας με τους ίδιους όρους που ακολουθούσαν και οι αντίστοιχες Σουηδικές κατασκευαστικές εταιρείες. Η εταιρεία αρνήθηκε να προβεί σε τέτοιου είδους διαπραγμάτευση επισημαίνοντας ότι οι εργαζόμενοι τελούσαν υπό το καθεστώς των συλλογικών συμβάσεων της Λετονίας. Ακολούθησαν διαμαρτυρίες που οδήγησαν σε απεργιακές κινητοποιήσεις εναντίον της εταιρείας.

Στην υπόθεση *Laval* το άρθρο 49 ΕΚ ερμηνεύθηκε σε συνδυασμό με την Οδηγία 96/71/ΕΚ σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών⁸⁹. Το Δικαστήριο κρίνοντας περιοριστικά την οδηγία που είχε ως σκοπό την αποτροπή από τον αθέμιτο ανταγωνισμό και την προστασία των αποσπασμένων εργαζομένων οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως είναι πολύ σημαντικότερα τα οφέλη τα οποία θα επιφέρει η προαγωγή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στην ελεύθερη αγορά⁹⁰.

Οι άνω αποφάσεις επικεντρώνονται στον ευαίσθητο τομέα των εργασιακών σχέσεων, δικαιωμάτων και των συνθηκών που έχουν δημιουργηθεί στο πλαίσιο της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς που αποτέλεσε και πρώιμο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δείχνουν σε μεγάλο βαθμό την βούληση του Δικαστηρίου να αναγνωρίσει τα

⁸⁹ Νικήτας Αλιπραντής, Γιώργος Κατρουγκαλός, «Το ΔΕΚ ως απορρυθμιστής του εργατικού Δικαίου», «Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου», Τεύχος 5/2008, σελ. 674-693

⁹⁰ Νικήτας Αλιπραντής, Γιώργος Κατρουγκαλός, «Το ΔΕΚ ως απορρυθμιστής του εργατικού Δικαίου», «Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου», Τεύχος 5/2008, σελ. 674-693

εργασιακά δικαιώματα αλλά όχι όταν παρεμβάλλεται το οικονομικό κόστος ή κάποια μελλοντική οικονομική ζημία.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

5.1. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ

Η Ευρώπη από την αρχή της δημιουργίας της είχε ως σκοπό να ανταγωνιστεί οικονομικά την υπερδύναμη Αμερική και ακολούθησε ένα παρόμοιο μοντέλο ένωσης κρατών τα οποία όμως θα είχαν σε μεγάλο βαθμό ,τουλάχιστον για τα πρώτα χρόνια⁹¹ εθνικό Σύνταγμα και εθνικές δομές με επιμέρους εσωτερικές ρυθμίσεις κυρίως σε ζητήματα που δεν θα απασχολούσαν ούτε θα διέκοπταν την Ενωσιακή πολιτική στόχευση.

Μετά από απλές εμπορικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών της Ευρώπης γεννήθηκε το 1970 η ανάγκη ενός σχεδίου ενιαίας νομισματικής πολιτικής με τα άρθρα 1-8, (και οικονομική πολιτική γνωστή ως ONE άρθρα 1-15) με κύριο στόχο την επίτευξη ενός ενιαίου νομίσματος έτσι ώστε τα Κράτη της ένωσης να μην έχουν δασμολογικές επιβαρύνσεις μέσω ενός μηχανισμού διακύμανσης ισοτιμιών ,που θα εμπόδιζε τυχόν υποτίμηση ή υπερτίμηση του νομίσματος.

Με την συνθήκη του Μάαστριχτ (07/02/1992) που κινείτο ανάμεσα στην κοινή εξωτερική πολιτική και την συνεργασία στα θέματα εσωτερικών υποθέσεων επισφραγίστηκαν και οι κανόνες που θα

⁹¹ Αυτήν την άποψη υιοθέτησαν κυρίως όσοι επιθυμούσαν την δημιουργία μιας συνομοσπονδίας κρατών όμοια με αυτήν της Αμερικής .Ωστόσο ο Ζ. Monnet που θεωρείται ως ο εμπνευστής της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της «Διακήρυξης Σουμάν» που οδήγησε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα υποστήριζε ανάμεσα σε άλλα πως «Ενώνουμε λαούς και όχι κράτη» , <http://www.europa.eu> -Η ιστορία της Ευρωπαϊκής ένωσης – Ζ. Monnet (1888-1979), τελευταία ανάγνωση στις 17/04/2012

οδηγούσαν στο ενιαίο νόμισμα⁹² ενώ ακολούθησε έναν περίπου χρόνο μετά (01/01/1993)⁹³ η έναρξη λειτουργίας της ενιαίας αγοράς η οποία περιλάμβανε τέσσερις βασικές ελευθερίες (οι οποίες είχαν διατυπωθεί και λειτουργούσαν από την Συνθήκη της Ρώμης) : ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων , υπηρεσιών , προσώπων και κεφαλαίων ,ενώ προωθείται και το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο στα κράτη μέλη έτσι ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της αγοράς.Όλα τα παραπάνω για να επιτευχθούν θεωρήθη σημαντικό όπως αναφέραμε μία κοινή πολιτική με χαρακτηριστικά πολυεθνικής ολοκλήρωσης που θα λαμβάνονται αποφάσεις με απόλυτα δημοκρατικές διαδικασίες και θεσμικά όργανα .

Οι παραπάνω πολιτικές διακρίνονται ανάλογα με την βαρύτητα , την κοινή ανάγκη και με γνώμονα το κοινό συμφέρον και τον τρόπο υιοθέτησης τους από τα κράτη μέλη σε : *βασικές ,δευτερογενείς ,σε οριζόντιες και τομεακές πολιτικές* ⁹⁴.Οι άνω κοινές πολιτικές απευθύνονταν σε όλα τα κράτη μέλη τα οποία όφειλαν να τις υιοθετήσουν και να μπορέσουν να διευρύνουν τον κοινό στόχο της κοινής αγοράς .Όλα τα παραπάνω ως κοινή παραδοχή αποτελούν μια απόλυτα θεμιτή συνεργασία για το συμφέρον όλων των ειρηνικά συμβαλλόμενων ,τόσο δηλαδή των εθνικών κρατών όσο και της ένωσης στο σύνολο.

Επί της ουσίας η συνθήκη του Μάαστριχτ και η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση θα οριζόταν πολιτικά από μια ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα η οποία θα κατεύθυνε την νομισματική πολιτική της Ένωσης χωρίς όμως να είναι υπόλογη για τις αποφάσεις τις στις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών. Παράλληλα δεν είχαν τεθεί σε ισχύ όλα τα απαραίτητα κριτήρια της ουσιαστικής σύγκλησης⁹⁵ με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι ίδιες δυνατότητες ανάπτυξης υπό

⁹² Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005 , σελ. 3

⁹³ <http://www.europa.eu> , «Ευρωπαϊκή ένωση ,μια Ευρώπη χωρίς σύνορα», τελευταία ανάγνωση στις 13/04/2012

⁹⁴ ⁹⁴ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005,σελ.10-11

⁹⁵ Paul Hirst & Grahame Thompson, «Η Παγκοσμιοποίηση σε Αμφισβήτηση», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000 , σελ. 308-309

το πρίσμα της ενιαίας αγοράς και των αποτελεσμάτων ακόμα και των θετικών πολιτικών της Ένωσης.

Η εσωτερική δομή ,οι πολιτικές που υιοθετηθήκαν, η ανεργία ,η μετανάστευση,ο πληθωρισμός,η κατανάλωση και η παραγωγικότητα , οι εισαγωγές και οι εξαγωγές του κάθε κράτους μακροπρόθεσμα επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τις εθνικές οικονομίες είτε θετικά είτε αρνητικά κυρίως μετά την οικονομική κρίση του 2007 στην Αμερική και του 2009 στην Ευρώπη.Πολύ σημαντική για την οικονομική σύγκληση ήταν η δημοσιονομική πειθαρχία των κρατών μελών σε συνάρτηση με το «σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης» που αποτελεί διαχείριση εθνικού περιεχομένου και το κάθε κράτος οφείλει δημοσιονομική πειθαρχία⁹⁶.

Ως βασική αρχή αυτής της εναρμόνισης ήταν και η παραδοχή ότι θα πρέπει να υπάρχει *οικονομικός προγραμματισμός* ώστε να εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι οικονομικοί πόροι μέσω ενός κεντρικού προγράμματος και η προσπάθεια ορθολογικών αποφάσεων και κατανομής οικονομικών πόρων.

Ως εκ τούτου οι περισσότερες χώρες ανεξαρτήτως της οικονομικής τους ανάπτυξης ακολούθησαν ένα συγκεντρωτικό οικονομικό σύστημα με τις αντίστοιχες μεταβολές στο Δίκαιο της κάθε χώρας και την δημιουργία αρμόδιων οργάνων τα οποία ορίζονταν ως υπεύθυνα για την κατάρτιση και εκτέλεση του εθνικού οικονομικού προγράμματος⁹⁷.

Ωστόσο στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εμφανή βασικά προβλήματα στην *ενοποίηση* και την *παράλληλη εκτέλεση ρυθμιστικών πολιτικών* μεταξύ των διαφορετικών δημόσιων αρχών τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο με αποτέλεσμα τα αναπτυγμένα κράτη είτε τα κράτη που μπορούν να αναπτυχθούν με γρηγορότερους ρυθμούς να επηρεάζονται από την αλληλεξάρτηση

⁹⁶ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005,σελ. 137-138

⁹⁷Ιωάννη Τζεβελεκάκη , «Δίκαιο και Οικονομία ,Μελέτες Δημοσίου Οικονομικού Δικαίου» ,Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου ,Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα ,Αθήνα –Κομοτηνή 2011, σελ.22-23

της ενιαίας αγοράς⁹⁸ και την αντίστοιχη κατανομή οικονομικών πόρων οδηγώντας στην απορρύθμιση των εθνικών οικονομιών που στην ουσία δρουν ως καταστροφικό «ντόμινο» για όλες τις εθνικές οικονομίες.

Στην πραγματικότητα η δόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολο της είναι ως επί το πλείστον *οικονομικό-κεντρική* ενώ έγιναν προσπάθειες στις τελευταίες Συνθήκες να ληφθούν υπόψη ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα.

Η άνω δόμηση σε συνάρτηση με την εξύψωση της σημαντικότητας της οικονομίας *δημιούργησαν στο εσωτερικό της Ένωσης κράτη-επιχειρήσεις ,με έντονη την διαπλοκή του πολιτικού συστήματος (που βάσει συντάγματος ταυτίζεται με τον «νομοθέτη» στο ελληνικό Σύνταγμα είναι το άρθρο 26),* του εθνικού και Ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος , πολυεθνικών εταιρειών (και κολοσσών που καλύπτονται από την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και έχουν σκοπό την μεγιστοποίηση του κέρδους τους κάνοντας χρήση όλων των καλύψεων που τους παρέχει ο νόμος) ,ο ανταγωνισμός των κρατών στο εσωτερικό της Ένωσης καθώς το κάθε κράτος-μέλος επιδιώκει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του ,τα μεγάλα κεφάλαια τα οποία έκαναν χρήση τα κράτη μελή με όχι ορθολογικό τρόπο με αποτέλεσμα την εξάρτηση και την απώλεια της αυτονομίας τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση με παράλληλη ανάγκη της εισαγωγής προϊόντων από τρίτα κράτη,αφού πολλά από τα συμβαλλόμενα κράτη δεν μπορούν σε μεγάλο βαθμό να καλύψουν την αυτάρκεια των αναγκών αγαθών με άμεσο αντίκτυπο στο κοινωνικό σύνολο.

Η δόμηση της οικονομίας και η εισαγωγή ισχυρών εξωτερικών κεφαλαίων συρρίκνωσαν την εσωτερική αγορά των περισσότερων κρατών μελών με αποτέλεσμα το κλείσιμο πολλών μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων ,την αύξηση της ανεργίας και της εξαρτώμενης απασχόλησης .

⁹⁸ Paul Hirst & Grahame Thompson , , «Η Παγκοσμιοποίηση σε Αμφισβήτηση», Εκδόσεις Πατάζηση ,Αθήνα 2000,σελ. 35-36

Πράγματι όλα τα παραπάνω δεν έχουν δείξει τα αποτελέσματα τους στο σύνολο των κρατών της Ένωσης .Εδώ έγκειται ο διαχωρισμός και η ανισότητα μεταξύ των κρατών – μελών που διαφαίνεται και θα γίνει ακόμα εντονότερος, με τον χαρακτηριστικό διαχωρισμό των χωρών του «κέντρου» και της «περιφέρειας» .

Ως «κέντρο» νοείται η Γερμανία , η Γαλλία και η Ιταλία, ενώ ως «περιφέρεια» η Ισπανία , η Πορτογαλία και η Ελλάδα⁹⁹.Τα κράτη της λεγόμενης περιφέρειας (μαζί με την Ιταλία),παρουσιάζουν σημαντικό χρέος εσωτερικό και εξωτερικό λόγω της ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού τομέα¹⁰⁰,που αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα λόγω της ύφεσης του 2008-2009 ,με την εμφάνιση ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών και έλλειψης ρευστότητας που έγινε εντονότερη λόγω της οικονομικής δομής των άνω κρατών.

Αντίθετα η Γερμανία ως χώρα του κέντρου παρουσιάζει δομικά πλεονάσματα¹⁰¹ εξαιτίας της οικονομικής πολιτικής που ακολούθησε καθώς και την αύξηση των εξαγωγών της προς τρίτες χώρες πετυχαίνοντας θετικά πρόσημα ανάπτυξης και φερεγγυότητας .

Ωστόσο γίνεται λόγος για αρνητικές εξελίξεις και δυσοίωνες προβλέψεις για το δημόσιο χρέος της Γερμανίας¹⁰² χωρίς να παρεμβάλλεται εδώ το χρέος των πολεμικών αποζημιώσεων.

Η χάραξη λοιπόν οικονομικής πολιτικής όπως γίνεται αντιληπτό είναι σημαντική και θα πρέπει να απαρτίζεται από ένα συστηματικό

⁹⁹Κ.Λαπαβίτσας, Α.Καλντενμπουνερ, Γ.Λαμπρινίδης , Ντ. Λίντο , Τζ.Μεντγουεϊ , Τζ. Παϊνσέϊρα , Τζ.Πάουελ, Ε.Πίρες ,Α.Στένφορς, Ν.Τελές , « Η ευρωζώνη ανάμεσα στην λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών» ,Εκδόσεις Σ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ ,Αθήνα 2010,σελ .30

¹⁰⁰ Η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα με ορθολογικό τρόπο είναι θετική εξέλιξη ,ωστόσο ο ασύμφορος δανεισμός χρημάτων με πολύ υψηλά επιτόκια που επιχειρήσεις και νοικοκυριά δεν θα μπορούσαν να αποπληρώσουν ακόμα και σε εποχές οικονομικής ευμάρειας ήτο καταστροφικός για το κοινωνικό σύνολο και την οικονομία.

¹⁰¹Κ.Λαπαβίτσας, Α.Καλντενμπουνερ, Γ.Λαμπρινίδης , Ντ. Λίντο , Τζ.Μεντγουεϊ , Τζ. Παϊνσέϊρα , Τζ.Πάουελ, Ε.Πίρες ,Α.Στένφορς, Ν.Τελές , «Η ευρωζώνη ανάμεσα στην λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών», Εκδόσεις Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ ,Αθήνα 2010,σελ 43

¹⁰² Σύμφωνα με πολλά δημοσιεύματα το δημόσιο χρέος της Γερμανίας ανέρχεται σε 2,09 τρισεκατομμύρια ευρώ εγείροντας πολλά αρνητικά σχόλια σχετικά με τις νουθετήσεις εξυγίανσης προς τρίτα κράτη, dailynews24.gr, ημερομηνία δημοσίευσης άρθρου 23/11/2011,με τίτλο «Δυο τρισεκατομμύρια ευρώ το δημόσιο χρέος της Γερμανίας» , τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

σύνολο *ορθολογικών σκοπών*¹⁰³ έτσι ώστε να οδηγήσουν σε μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη.

Είναι προφανείς οι λάθος επιλογές από τις ηγεσίες των *περιφερειακών κρατών και η ανορθολογική οικονομική πολιτική* σε συνάρτηση με το *άκαμπτο νόμισμα του euro* που δεν δίνει την δυνατότητα υποτίμησης και νομισματικού ελιγμού με αποτέλεσμα την ασύμφορη οικονομική πραγματικότητα που βλέπουμε διαρθρωτικά να μαστίζει το σύνολο της Ευρώπης .

Το Σύνταγμα της Ελλάδος ορίζει σύμφωνα με το άρθρο 82¹⁰⁴ ότι η Κυβέρνηση καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική της Χώρας σύμφωνα με τους ορισμούς του Συντάγματος και των νόμων ¹⁰⁵,μέσα λοιπόν στην γενική πολιτική της Χώρας σαφώς είναι το σύνολο πολιτικών και δει η οικονομική πολιτική που η Δημοκρατία μας προβλέπει.

Οι αποφάσεις για την οικονομική πολιτική της Χώρας πάρθηκαν από την εθνική κυβέρνηση που κατείχε τα ηνία της διακυβέρνησης σε συνδυασμό με την σύνθεση της Βουλής που λειτουργεί ως μοχλός πίεσεως για την άρση σημαντικών αποφάσεων.

Η οικονομική πολιτική ωστόσο λόγω της *ελεύθερης οικονομίας* γίνεται από την εκάστοτε κυβέρνηση στο δημόσιο τομέα από νομικής απόψεως ,καθώς στον ιδιωτικό οι επιχειρήσεις δεν είναι υποχρεωμένες να ακολουθούν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα κρατικής οικονομικής πολιτικής παρά μόνον μέσω της καθιέρωσης κινήτρων που θα αποτελέσουν ασφαλέστερους όρους για την

¹⁰³Ιωάννης Τζεβελεκάκης, , «δίκαιο και οικονομία ,Μελέτες Δημοσίου Οικονομικού,» ,κέντρο διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου ,Εκδόσεις ΑΝΤ.ΑΝ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ ,Αθήνα –Κομοτηνή 2011,σελ 164-165

¹⁰⁴ Π.Δ.Δάγτογλου ,«Το Σύνταγμα μετά την αναθεώρηση του 2008», έβδομη αναθεωρημένη κριτική έκδοση , Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, σελ. 106,

¹⁰⁵ Πρβ. άρθρο 85 , ν. 1266/1982 (Α' 81) όπως τροποποιήθηκε το άρθρο 14 παρ. 2 ν. 1299/1982 (Α' 129) και πολυάριθμα μεταγενέστερα προεδρικά διατάγματα και πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου ,Π.Δ.Δάγτογλου «Το Σύνταγμα μετά την αναθεώρηση του 2008», έβδομη αναθεωρημένη κριτική έκδοση ,Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, σελ. 107

ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα και της αναπτύξεως της αυτόνομης ατομικής και οικονομικής ελευθερίας¹⁰⁶.

Η ανάπτυξη λοιπόν τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση με επιμέρους οικονομικές δραστηριότητες όσο και η παγκοσμιοποίηση της αγοράς που ανάγουν τις *Πολυεθνικές Επιχειρήσεις σε Υπερεθνικές Επιχειρήσεις* οι οποίες αναπτύσσονται και δρουν χωρίς τον περιορισμό των πολιτικών των εθνικών κρατών¹⁰⁷ καθιστούν τα κράτη ,ανάλογα με την διαχείριση του ιδιωτικού τομέα ,ανήμπορα να τις ελέγξουν.

Η σωστή όμως διαχείριση των ιδιωτικών κεφαλαίων με παράλληλη παρότρυνση από το κράτος και τις τράπεζες προς τις εγχώριες μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις , με ορθολογικούς όρους μπορεί να είναι προσοδοφόρα για τα εθνικά έσοδα και για το κοινωνικό σύνολο εν γένει.

Για να επανέλθουμε στο παράδειγμα της επιτυχημένης συνταγής που ακολούθησε η Γερμανία θα δούμε ότι παρουσίασε όπως αναφέραμε πλεονάσματα λόγω της αύξησης της παραγωγικότητας , των εξαγωγών κεφαλαίων και τον τραπεζικό δανεισμό σε χώρες της Ευρωζώνης και τέλος σημαντικό ρόλο έπαιξε η ονομαστική αποζημίωση των Γερμανών εργατών¹⁰⁸ που παρέμεινε στάσιμη.

Διακρίνουμε λοιπόν την αδυναμία στις λεγόμενες περιφερειακές χώρες να διαχειριστούν τα νέα οικονομικά δεδομένα , ίσως με την ψευδαίσθηση ότι η παραμονή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας για την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσχερών «συγκυριών».

Αυτή την ψευδαίσθηση έρχεται να αντικρούσει η πραγματικότητα όπου σήμερα η Ένωση κάθε άλλο παρά προστασία παρέχει στα

¹⁰⁶Ιωάννης Τζεβελεκάκης , «δίκαιο και οικονομία ,Μελέτες Δημοσίου Οικονομικού Δικαίου» ,κέντρο διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου , Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα ,Αθήνα – Κομοτηνή 2011 ,βλέπε σχετικώς Α. DE LAUDABERE ,Droit Administratif . τ.ΙΙΙ ,1966 , σ. 505 επ. , σελ.29-30

¹⁰⁷Paul Hirst & Grahame Thompson,«Η Παγκοσμιοποίηση σε Αμφισβήτηση»,Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000,σελ.37

¹⁰⁸Κ.Λαπαβίτσας,Α.Καλτεμπρουνερ,Ντ.Λιντο,Τζ.Μιτσελ,Χ.Π.Πανσεΐρα,Τζ.Παουελ,Ε.Πιρες,Α.Στενφορς ,Ν. Τέλες,«2010 Η κρίση της ευρωζώνης φτώχεια του δυνατού πτώχευση του αδυνάτου », Εκδόσεις νόβολι , ΑΘΗΝΑ 2010, σελ.22-23

οικονομικά ασθενέστερα κράτη και τους πολίτες τους οι οποίοι μέσω των νομικών οδών που επιλέχθηκαν ώστε να δανειστεί η χώρα την περίοδο του 2009 -2012 , καθίστανται υπεύθυνοι για το δημόσιο και ιδιωτικό χρέος της χώρας μέσω της απώλειας κοινωνικών δικαιωμάτων με παράλληλη σμίκρυνση του «Κοινωνικού κράτους» με πρώτο και χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της Ελλάδας.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

6.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα κοινωνικά δικαιώματα από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου}, αποτέλεσαν σημείο αναφοράς για τα περισσότερα κράτη της Ευρώπης. Η σταδιακή τους αναγνώριση στα εθνικά Συντάγματα ήταν η λογική συνέχεια μετά την αναγνώριση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων τον 18^ο αιώνα. Η Ευρώπη στην αρχή της δημιουργίας της έδωσε μεγαλύτερη βαρύτητα στην οικονομική, νομισματική και πολιτική ενοποίηση θέτωντας τους όρους για μια ισχυρή ενοποιημένη αγορά. Τα διεθνή κείμενα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και της ΕΣΔΑ καθώς και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που απέκτησε νομική ισχύ με την Συνθήκη της Λισαβόνας αποτέλεσαν ένα από τα σημαντικότερα βήματα προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων. Η νομολογία του ΕΔΔΑ, παρά το γεγονός ότι βασίζεται στην ΕΣΔΑ που αφορά την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα της ενότητας των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Τα κοινωνικά δικαιώματα λόγω της φύσης τους, καθώς αφορούν κοινωνικές ομάδες και όχι το μεμονωμένο άτομο, είναι εξαιρετικά δύσκολο να έχουν την ίδια αντιμετώπιση με τα ατομικά δικαιώματα. Η περιορισμένη πολιτική πρωτοβουλία και ο φόβος δέσμευσης της εξουσίας αποτέλεσαν σημαντικούς παράγοντες ανασταλτικότατος και μετριοπαθούς αντιμετώπισης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Παράλληλα οι κοινωνικές δράσεις και πολιτικές που εφαρμόστηκαν, κυρίως στην Ελλάδα και τα κράτη του νότου, είχαν έντονα πελατειακό χαρακτήρα και επιβράδυναν την ωρίμανση της κοινωνίας. Σημαντικό μείρισμα ευθύνης αν όχι και το σημαντικότερο έχει ο οικονομικό-κεντρικός χαρακτήρας δόμησης της Ευρώπης αλλά και του συνόλου των εθνικών Κρατών. Η οικονομία και η μεγιστοποίηση των κερδών αποτέλεσε τον μείζονα στόχο κάθε εθνικής οικονομίας. Τα εθνικά Κράτη έδωσαν εξαιρετικά μεγάλη βαρύτητα στην δημιουργία ενός συστήματος που θα διευκόλυνε την διεύρυνση της αγοράς και την ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα πριμοδοτώντας με αυτόν τον τρόπο ισχυρές εταιρείες και ομίλους. Τα αποτελέσματα αυτής της διάρθρωσης διαφαίνονται, όπως τα

αναλύσαμε και στο κεφάλαιο πέντε ,καταστροφικά για το μεγαλύτερο μέρος των κρατών –μελών της Ευρώπης.Είναι παράδοξο το γεγονός ότι παρά την δημιουργία τόσων μηχανισμών στήριξης του οικονομικού τομέα ,ο τελευταίος απέτυχε να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να ξεπεράσει την παγκόσμια οικονομική κρίση. Το μεγάλο πλήγμα ωστόσο επήλθε στον ευαίσθητο τομέα των κοινωνικών δικαιωμάτων. Σε αυτήν την οικονομικά δύσκολη συγκύρια τα κοινωνικά δικαιώματα φαίνεται να θυσιάζονται και γίνεται σαφές ότι ο φορέας κοινωνικών δικαιωμάτων όσο και των ατομικών είναι για μια ακόμη φορά έρμαιο των εξελίξεων.Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από το χαρακτηριστικό παράδειγμα της Ελλάδος η όποια πρώτη προσέφυγε στον μηχανισμό στήριξης.Οι αποφάσεις του ΣτΕ καταδεικνύουν την αναγκαιότητα των σκληρών οικονομικών μέτρων χωρίς να προσμετράται σε αυτές τις αποφάσεις η βαρύτητα της αρχής της αναλογικότητας και την δυνατότητα του εκάστοτε πολίτη να ανταπεξέλθει στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες , επιβάλλοντας του την οριζόντια υποβάθμιση του βιοτικού του επίπεδου.Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται θα πρέπει να έχουν ως προτεραιότητα τον ανθρώπινο παράγοντα και να μερίζονται τα βάρη, και δει τα οικονομικά ,με γνώμονα την ευθύνη που φέρει το κάθε μέλος μιας κοινωνίας όπως και των οικονομικών δυνατοτήτων που διαθέτει .Ως εκ τούτου ο λόγος περί κοινωνικών δικαιωμάτων δεν θα πρέπει να γίνεται ώστε να τα ορίσουμε ή τα αναλύσουμε θεωρητικά αλλά να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της υποχρέωσης που φέρει το Κράτος. Αναλύοντας το σύνολο των μερών που αφορούν τα κοινωνικά δικαιώματα βασικός είναι ο ρόλος του φορέα των κοινωνικών δικαιωμάτων. Όπως αναφέραμε και παραπάνω ένα δικαίωμα γεννά και την αντίστοιχη υποχρέωση .Αυτή η θεώρηση αναφέρεται στο γεγονός ότι ο φορέας κοινωνικών δικαιωμάτων φέρει την ευθύνη ορθής χρήσης των κοινωνικών του δικαιωμάτων στο πλαίσιο μιας υγιούς κοινωνικής συνύπαρξης όπου όλοι είναι φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.Η παροχή ή η αναγνώριση ενός κοινωνικού δικαιώματος είναι εξαιρετικά σημαντική αλλά φτάνει τελικά να εξισώνεται και με την ορθή χρήση του. Αυτό που θεωρείται αναγκαίο είναι ο επαναπροσδιορισμός των κοινωνικών δικαιωμάτων όχι από την άποψη του καθορισμού τους αλλά από την οπτική που επιβάλλει η

κοινωνική πραγματικότητα και έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τον ατομικισμό. Η οπτική του πλουραλισμού που γεννά η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα είναι η βάση για την υλοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Η ωρίμανση της κοινωνίας είναι αυτή που θα καταφέρει να επαναπροσδιορίσει τα κοινωνικά δικαιώματα καθώς τα σημερινά οικονομικά δεδομένα την αναγκάζουν να αντιληφθεί την βαρύτητα τους. Η οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει στο σύνολο της η Ευρώπη είναι εξαιρετικά σημαντική αλλά αυτό που τελικά φαίνεται να προέχει είναι η πολιτιστική κρίση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

~ΒΙΒΛΙΑ~

- ~~Γαβριήλ Αμίτσης , «Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης , το θεσμικό πλαίσιο», εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 1999
- ~~ Π.Δ.Δάγτογλου ,«Το Σύνταγμα μετά την αναθεώρηση του 2008», έβδομη αναθεωρημένη κριτική έκδοση , Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα
- ~~ Γεώργιος Σ.-Π. Κατρουγκαλος ,« Τα κοινωνικά δικαιώματα», Βιβλιοθήκη του πολίτη , Εκδόσεις Αντ.Ν.Σακκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2006
- ~~ Θεόδωρος Κατσούφρος , «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην Κοινοτική Δικαιοσύνη ,Εφαρμογές της θεωρίας της Ενδικασιμότητας», εκδόσεις Αντ.ν.Σακκουλα ,Αθήνα –Κομοτηνή 2002
- ~~Κ.Λαπαβίτσας,Α.Καλτεμπρουνερ,Ντ.Λιντο,Τζ.Μιτσελ,Χ.Π.Πανσεϊρά,Τζ. Παουελ,Ε.Πιρες,Α.Στενφορς ,Ν. Τέλες,«2010 Η κρίση της ευρωζώνης φτώχεια του δυνατού πτώχευση του αδυνάτου », Εκδόσεις νόβολι , Αθήνα 2010
- ~~ Αντώνης Μαγγανάς ,Χαράλαμπος Χρυσανθάκης ,Δημήτρης Βανδώρος , Λίλα Καρατζά , «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου » , Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη , 3^η Έκδοση, Αθήνα 2011
- ~~ Νίκος Μούσης , «Ευρωπαϊκή ένωση ,δίκαιο , οικονομία ,πολιτική» ,11^η αναθεωρημένη έκδοση ,εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2005
- ~~ Βασιλική Ι. Πρέκα , « Στρατηγική της Λισαβόνας και Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη ,Αθήνα 2010

~~ Όλγα Β. Στασινόπουλου, «Κράτος Πρόνοιας ,Ιστορική εξέλιξη - Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις», Κοινωνιολογική&Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη -Gutenberg, βλέπε R.Mishra 1984 ,I.Gough 1982 Αθήνα 2003

~~ Ιωάννης Τζεβελεκάκης , «δίκαιο και οικονομία ,Μελέτες Δημοσίου Οικονομικού Δικαίου» ,κέντρο διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου , Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα ,Αθήνα – Κομοτηνή 2011 ,βλέπε σχετικώς Α. DE LAUDABERE ,Droit Administratif . τ.III ,1966

~~Francois Ewald , «Ιστορία του Κράτους Πρόνοιας» ,Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολίτικης ,Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000

~~ G. Jellinek , «System der subjektiven offentlichen Rechte» ,Elibron classics series 2006,1^η έκδοση 01/1892

~~ Donna Gomien ,David Harris ,Leo Zwaak , , Εκδόσεις Παπαζήση ,Σειρά «Θεσμικά Κείμενα του Συμβούλιου της Ευρώπης » , Αθήνα 2001

~~ Paul Hirst & Grahame Thompson,«Η Παγκοσμιοποίηση σε Αμφισβήτηση» , Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ,ΑΘΗΝΑ 2000

~~~Για την συγγραφή των Συνθηκών έγινε μελέτη από τα πρωτότυπα κείμενα

~ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ~

~ Νικήτας Αλιπραντης ,Γιώργος Κατρουγκαλος , «Το ΔΕΚ ως απορρυθμιστής του εργατικού Δικαίου», «Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου», Τεύχος 5/2008 , σελ. 674-693

~ www.ineobservatory.gr/.../h-ellada-paroys ,Γιάννης Δαφέρμος & Χρίστος Παπαθεοδώρου ,Κείμενα Πολίτικης (Policy Briefs) , «Το παράδοξο της κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα ,Γιατί η αύξηση των δαπανών για κοινωνική προστασία δεν μείωσε την φτώχεια», τελευταία ανάγνωση στις 24/04/2012

~ Μαρία Βουργάνα , Εφημερίδα Ημερησία. gr , «Ακίνητα : έξι νέοι φόροι το 2012», ημερομηνία δημοσίευσης 05/12/2012 , τελευταία ανάγνωση 02/03/2012

~ Ένωση Ελλήνων Εργατολόγων , απόφαση συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Λετονίας , enelerg.gr/index.php?option , τελευταία ανάγνωση 22/06/2012

~ Κατερίνα Κοκκαλιάρη , Εφημερίδα Έθνος.gr , «Το τριετές τούνελ του ΔΝΤ –Όλα τα σκληρά μέτρα για μισθούς , περίθαλψη και εργασιακά είναι ήδη γνωστά από τις Εκθέσεις του ΔΝΤ και της Κομισιόν για την ελληνική οικονομία. Η πρώτη επώδυνη μετατροπή γίνεται στο ασφαλιστικό» , ημερομηνία δημοσίευσης 18/04/2010 , τελευταία ανάγνωση 11/02/2012

~ Γιώργος Παπαδημητρίου , «Η Προβληματική προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων στον Ευρωπαϊκό χώρο» ,2005, www.gpapadimitriou.gr/...ep_03_01.html, τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

~ Λίνα Παπαδοπούλου , «Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ενωσιακή Έννομη τάξη», Περιοδικό το Σύνταγμα ,τεύχος 6/2001

~ www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/0/.../Πετμεζίδου_Διαφάνειες.ppt
Καθηγήτρια Δημοκριτείου Πανμίου Θράκη ,CROP Fellow (International
Social Science Council /Comparative Research on Poverty

~ dailynews24.gr, ημερομηνία δημοσίευσης άρθρου 23/11/2011,με
τίτλο «Δυο τρισεκατομμύρια ευρώ το δημόσιο χρέος της Γερμανίας» ,
τελευταία ανάγνωση στις 22/06/2012

~ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(2007/ C 303/ 01)

~<http://www.europa.eu> , «Ευρωπαϊκή ένωση ,μια Ευρώπη χωρίς
σύνορα», τελευταία ανάγνωση στις 13/04/2012

~ Υπόθεση C-438/05 , <http://eur-lex.europa> ,τελευταία ανάγνωση
23/06/2012

~ Απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου το πρωτότυπο κείμενο από
την ιστοσελίδα
http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/judg__2009_43_01.htm

~ Νόμος 3845/2010 ΦΕΚ 65/06.05.2010

~ Για το IMF από την [http:// el.Wikipedia.org](http://el.Wikipedia.org), 23/06/2012

~ <http://el.wikipedia.org/wiki/Μπενελούξ>, τελευταία ανάγνωση στις
11/06/2012

~Europa- summaries of EU legislation , Community Charter of Fundamental Social Rights of Workers , <http://europa.eu> Website , τελευταία ανάγνωση 22/06/2012

~<http://ec.europa.eu>, Ευρωπαϊκή επιτροπή ,διεύρυνση- πολιτική , τίτλος κειμένου διεύρυνση , τελευταία ανάγνωση 10/04/2012